ڕاستییەکی ونبوو!

لێکۆڵینەوەیەکی کۆمەڵایەتیە بۆ هەڵسەنگاندنی کاری ئەوانەی لە کوردستان بە ناو داکۆکی لە مافی ئافرەت دەکەن

نووسینی

فەرمان عەزیز نەجار خەرابەیی

1431.ك   **چاپی یەکەم**   2010.ز

www.m-farman.com

پێناسی کتێب

ناوی کتێب: **ڕاستییەکی وونبوو!**

بابەت: **کۆمەڵایەتی.**

نووسینی: **فەرمان خەرابەیی.**

چاپ: **یەکەم – هەولێر** 2010.

تیراژ: **(**15000**) دانە.**

لە بەڕێوبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان ژمارەی (2446) **ساڵی** (2010)**ی پێ**

مافی پارێزراوە بۆ نووسەر

www.m-farman.com

پێشەکی نووسەر

خوێنەری بەڕێز لەم نامیلکەیەدا پەردە هەڵدەماڵم لەسەر ڕاستیەك کە لە ناو خەڵکی وون بووە و شاراوەیە! ئەویش ئامانج وپیلانی (فێمێنیزمی جەندەری)ە، ئەو کەسانەی بە قسەی زلیان تەنها ئەوانن پاڵەوانی گۆڕەپانی ماف دان بە ئافرەت، وا خۆیان پێشاندەدەن ئەوان تاکە داکۆکی کاری مافی ئافرەتانن، کەچی لە ڕاستیدا ئەوان سەرچاوەی هەموو کێشەیەکن بۆ کۆمەڵگا بە تایبەت بۆ ئافرەتان، ئەوان کاسبیەکەیان لەسەر ئەوەیە قسەی زل بکەن و بارزگانیەکی زیاتریان دەست کەوێت لە ڕێگای قسە ڕازاوەکانیان بۆ ئافرەتان..

بۆ ئەوەی ڕەش وسپی لە یەکتر جیا بکەینەوە.. بۆ ئەوەی ئەو جەندەریانە بە تەواوی بناسین.. هەڵسام بە لێکۆلینەوەیە لەسەر ئامانج وپیلان و کارەکانی ئەو (فێمێنیزمی جەندەری)یانە بە تایبەت جەندەریەکانی کوردستان و پەردەهەڵماڵین لەسەر ڕووخساری شاراوەیان، دوای چەند ساڵێك لە ماندوو بونێکی زۆر بە بەڵگە بۆم دەرکەوت کاری ئەوان تەنها پارە پەیداکردن و بازرگانی کردنە لە ڕێگای ئافرەتانەوە.. گیرفان گەرم کردنی خۆیانە و هیچی تر.. شێواندنی کۆمەڵگا و کێشە نانەوە بۆ ئافرەتان تا زیاتر کاریان دەست کەوێت ئافرەتان ڕوویان تێبکەن.

نووسەر

2010/10/1

www.m-farman.com

ئەم کتێبە پێك هاتووە لە دوو بەش

بەشی یەکەم

باس لە مێژووی ئەو کەسانە دەکات کە بە ناو داکۆکی لە مافی ئافرەت دەکەن، واتە: (فێمێنیزمی جەندەری) باس لە قۆناغەکانی دروست بوونیان ئەکات و ئامانج و پیلانەکانیان شیکردنەوەی بەڵگەنامەکانیان.

بەشی دووەم

باس لەو فێمێنیزمە جەندەریانەی کوردستان دەکات ئەوانەی بە ناو داکۆکی لە مافی ئافرەت دەکەن چۆن کێشە کۆمەڵایەتیەکان هەمووی لە ژێر سەری ئەوانەوەیە بە بەڵگەوە دەیسەلمێنێ کە ئەوان هۆکاری سەرەکی بوونە بۆ تێکدانی خێزانی کوردی.

www.m-farman.com

بەشی یەکەم

- بزوتنەوەی فێمێنیزم.
- قۆناغەکانی دروست بوونی فێمێنیزمی جەندەری.
- مەترسی فیکری جەندەر بۆ مرۆڤایەتی.
- زاراوەی جەندەر.
- ئەرك و ماف.

فێمێنیزمی جەندەری

بزوتنەوەی فێمێنیزم:

فێمێنیـزم (feminism) **لـە بنەڕەتـدا وشـەیەکی فەرەنـسییە** (feminisme) **و ریـشە لاتینییەکـەی** (femina) **یـەوە و بـە مانای ژن** (woman) **وەرگیراوە.**

شـێوەی پێناسـە کردنـی ئـەم ووشـەیە لـە زمـانی ئینگلیـزی (feminine) **و لە زمانی فەرەنسیشیدا** (feminin)**یە.**

ئـەوە تەرجەمـەی ووشـەی فێمێنیزمـە، بـەلاّم ئەگـەر ئێمـە بمانەوێ لە بزوتنەوەی فێمێنیزم حاڵی بین، دەبێت بگەرێینـەوە بـۆ مێـژووی دروسـت بـوونی فێمێنیـزم.. ئامـانج و کارەکـانی فێمێنیزم.. دروست بوونی بزوتنـەوەی (فێمێنیزمـی جەنـدەری) بـە چـەند قۆناغێـك تێپـەر بـووە تـا دروسـت بـووە و خـۆی بەهێزکردووە.

www.m-farman.com

قۆناغەكانی دروست بوونی فێمێنیزمی جەندەری

- فێمێنیزمی لـــیبڕاڵ.
- فێمێنیزمی ڕادیكـــاڵ.
- فێمێنیزمی جەندەری.

به گشتی دەتوانین خاڵی سـەرهەڵدانی فێمینـزم بگەڕێنینـەوه بۆ سەدەی (18)ـه به تایبەت دوای شۆڕشی گەورەی فەرەنسا، بـەڵام ئەگـەر وردبینـەوه لـه مێـژووی فێمینـزم دەبیـنین بەسـێ شەپۆل دابەش دەكرێن.

شه پۆلی یەكەم: فێمێنیزمی لـــیبڕاڵ:

بزوتنـەوەی فێمێنیـزم لـه سـەدەی نۆزدەهـەم بەباڵی لیبڕاڵـی دەستی پێكرد و داوای چاكسازی كردنی بارودۆخی ئافرەتیـان لـــه ڕووی كۆمەلآیـــەتی و ئابووریـــەوه دەكـــرد و بانگەشـــەی یەكسانیەتی واقعیان كرد، وەك یەكسانی لـه دابینكردنـی هـەلی كـاركردن و كرێـی مانگانــه و بــواری خوێندنــدا، فێمێنیزمــی لیبڕالـی گرنگـی تـەواوی بەتایبەتمەندیـەكانی ئـافرەت و لایـەنی بایەلۆژی دەدا، باسیان لەچاكسازیكردنی چۆنیەتی كاركردن و

منـــاڵبوون و مۆڵـــەتی دایکایـــەتی و پـــەروەردەکردنی منـــاڵان دەکرد..

ئەوانـــەی کاریگـــەریان هـــەبوو لەســـەر ئـــەو شـــەپۆلە (**مێـــری ولستۆن کرافت**) بەنووسینی کتێبی (حەقانییەتی مافەکانی ژن) کاریگەرییـــەکی ســـەرەکی لەســـەر ئـــەو شـــەپۆلە دانـــا، لـــە دوای ناوبراو (**جان ئیستوارت میل**) بە هاوکـاریی هاوسـەری یەکـەمی (هێـری تیلـور) کتـێبی (بەسـتراوەیی ژنـان) لـە سـاڵی (1869) دەنووسێ کە ئەو کتێبەش کاریگەرییەکی بەرچاوی لەسەر ئەو شـــەپۆلە جـــێ هێـــشت، دەکـــرێ بڵـــێین کـــە لـــە بنەڕەتـــدا هـــزری لیبڕالیزمی کلاسیك هۆکاری سەرەکی سـەرهەڵدانی ئـەو شـەپۆلە لە قەڵەم دەدرێ.

لـە کۆتـایی ئـەم قۆناغـەدا دەبیـنین فێمێنیزمـی ڕادیکـاڵەکان سەرهەڵدەدەن و باڵادەستتر دەبن، چونکە دەسـەڵاتیان ئـەبێ لـە ناو دام و دەزگاکان..

شەپۆلی دووەم: فێمێنیزمی ڕادیکـال:

فێمێنیزمی ڕادیکاڵی لـە نیـوەی دووەمـی سـەدەی بیـستەمدا، تـاوەکو کۆتـایی حـەفتاکانی ئەوسـەدەیە بـەردەوام بـووە، فێمێنیـستە ڕادیکاڵیـەکان بنـەمای کارەکانیـان لەسـەر ئـەو بیرۆکەیە بنیادناوە کە

دەڵێـت: "پەیوەنـدی نێـوان ژن وپیـاو لەسـەر هێزێـك دروستبووە کە دەست و بازووی پیاو تێیدا زاڵە"

باڵی ڕادیکاڵی زۆر جەختیان لەسەر جیاوازیەکانی نێوان ژن وپیاو هەروەها پەیوەندی نێوانیان و ئاسەواری ئەو پەیوەندیە لەسەر ئافرەت دەکرد، ئەندامە چالاکەکانی ڕادیکاڵی کۆکبوون لەسـەر ئـەوەی کـەوا کێبڕکێیـەکی چـینایەتیو ڕەگـەزی و جەندەری لە نێوان ژن و پیاودا هەیە، پێویستە ئەو چینایەتیە بە تەواوەتی تێك بشکێنرێت.

فێمێنیزمـی ڕادیکـاڵی پیاوانیـان بـە بەرپرسـیاری یەکـەمی چەوسـاندنەوەی ئافرەتـان دەزانـی و دەڵـێن: هـەموو ئـەو توندوتیژیـە جەسـتەییانەی دووچـاری ئافرەتـان دەبێتـەوە بـە هۆی هێزی بایەلۆژی پیاوانەوە بووە، ئەمەش ئافرەتی کردوەتە پاشـکۆ بـۆ پیـاوان، تێـڕوانینی فێمێنیـستەکان بـۆ پەیوەنـدی نێوان ژن و پیاو بریتیە لە تێڕوانینێکی دژایەتی و ململانێ لە نێـوان ئـەودوو ڕەگـەزەدا، کـە لایـەنێکیان (واتـە ژن) هـەموو

www.m-farman.com

هێزێکی بەهۆی کۆمەڵگەوە لێسەندراوەتەوە، لایەنی دووەمیان (واتە پیاو) ئەو هێزەی پێدراوە، فێمێنیستیە ڕادیکاڵەکان خێزان و کۆمەڵ بە هۆکاری یەکەمی دواکەوتویی‌و بێهێزی ئافرەت دەزانن.

ڕادیکاڵیەکان دەڵێن: پێویستە هەندێك چەمکی کۆمەڵایەتی ڕیشەکێش بکرێت وەك چەمکی (نێرینەوە مێینە)و دەڵێن پێویستە ئەم چەمکە بە تەواوەتی لە ناوبچێت تاوەکو بتوانین زاڵبین بەسەر پۆلێنکردنەوەی کۆمەڵگا لەسەر بنەمای ڕەگەز، پاش ئەوە چینەکانی کۆمەڵگا بەشێوەیەکی نوێ دابڕێژێتەوە.

ڕادیکاڵیەکان زۆر گرنگیان بە نەهێشتنی خێزان دەدا، لەلای ئەوان ئەو ووشانە (خۆشەویستی، هاوسەرێتی، پەیوەندی جنسی ژن و پیاو، منداڵبوون، دایکایەتی) کۆمەڵە ووشەیەکی بێزراوە لە فەرهەنگی ئەواندا، بە گشتی ئەم کۆمەڵە چەمکە لە دەرەوە و ناوەوی خێزاندا ڕەتدەکەنەوە، بەم جۆرە تاڕادەیەك پاشەکشێیان لە بەرپرسایەتی خێزان لە دواکەوتویی ئافرەت کردووە، بڕوایان وابوو هەریەکە لەو چەمکانە هۆکارێکی گەورەن بۆ دواکەوتوویی ئافرەت

www.m-farman.com

ئەوانەی کاریگەریان هەبووە لەسەر ئەو شەپۆلە (سیمون دی بوفوار)[1] **بە نووسینی کتێبی (ڕەگەزی دووهەم) لە ساڵی (1949) و هەروەها (بێتی فریدن) بە نووسینی کتێبی (ژنی هەڵخەڵەتاو) لە ساڵی (1963) کاریگەرییەکی بەرچاویان لەسەر هاتنە ئارای ئەو شەپۆلە دانا.**

---

(1) خاتوو: سیمون دی بوفوار: نووسەرێکی فەرەنسیە لە ساڵی (1908) لە پاریس لە دایك بووە، لە خانەوادەیەکی زەنگین بوونە، باوکی پارێزەربووە، هەموو سەروەتەکەی لە دەست داوە لە جەنگی جیهانی یەکەم، دایکی ئەوو و خوشکەکەی پەروەردەکردووە لەسەر دینی نەصرانی لەسەر بنەماکانی (الکاثولیکیة)، بەرهەمەکانی: روایة المثقفون، الجنس الأخر، المرأه بین الحب والزواج، نموذج المرأة الحدیثة، خلق الغموضة.

www.m-farman.com

شەپۆلی سێیەم: فێمێنیزمی جەندەری:

فێمێنیزمی جەندەری لە ساڵی (1990) دەستی پێکرد تا ئێستا، ئەوانەی دەوری باڵایان بینیوە لەم شەپۆلە (میشێل فۆکۆ) و (ژاك دریدا) بوون، جەندەرییەکان بانگەشەی هاوشێوەبوون دەکەن و هەمووجۆرە جیاوازیەك لە نێوان ژن وپیاودا ڕەتدەکەنەوە، بەجۆرێك کە جەنگیان بەرامبەر بە سرووشتی بایلۆژی ئافرەت ڕاگەیاندووە، بڕوایان بە هیچ جۆرە جیاوازیەکی بایلۆژی وکۆمەڵایەتی نێوان ژن و پیاو نیە، بەڵکو دەڵێن: تەنانەت هێزی جەستەیی و بازوویی پیاو بە هۆی پەروەردەی کۆمەڵایەتیەوە دروست بووە، ئەو پێشنیارانەی فێمێنیزمی جەندەری بۆ زاڵبوون بەسەر جیاوازیەکانی نێوان ژن وپیاو هێنایانە کایەوە، بریتیە لە دووبارە دابەشکردنەوەی ڕۆڵ لە ڕووی کۆمەڵایەتیو کلتووری و سیاسیەوە لە نێوان ژن و پیاودا.

لە تاوتوێکردنی ستراتیژی جەندەریەکاندا ئەوە بەدیدەکرێت کە پیاو وەك ستاندەرێك بۆ کاری ئافرەتان دانراوە، واتە ژنان ڕۆڵی پیاو ببینن یان بە مانایەکی تر بە تەواوی ببن بە پیاو، کەواتە لە ژیانی کۆمەڵایەتیدا ڕۆڵی مێینە نامێنێت، هەمووکارەکانی مێینە بەکەم دەزانرێت،

لەبەرامبەر ئەمەشدا هیچ گۆڕانکاریەك لە ڕۆڵی پیاودا نابینرێت، دەرئەنجامیش ئەوەیە ژن ببێتە پیاو، پێویستە قوربانی بە هەموو تایبەندمەندییەکانی خۆی بدات و لایەنی سۆزداری و جنسی بەتەواوی فەرامۆش بکات.

مەترسی فیکرەی جەندەر بۆ مرۆڤایەتی

فیکری جەندەر مەترسیەکی زۆر گەورەیە بۆ سڕینەوەی یاسای مرۆڤایەتی لەسەر ڕووی زەوی!! جەندەر مەترسیەکی زۆر سامناکی لە ناو خۆی حەشارداوە!! بۆیە دەبێت هەموو لایەکمان لە مانا و ئامانجەکانی فیکری جەندەر ئاگادار بین!!

ئەو کەسانەی ئێستا بە ناو داکۆکی لە مافی ئافرەتان دەکەن و ئەو سەنتەر و ڕێکخراوانەی ئێستا دامەزراون بە ناو داکۆکی لە مافی ئافرەتان هەموویان لە قۆناغی کۆتایی فێمێنیزمی جەندەری دانە، واتە: جەندەرین و داوای یەکسانی جەندەری دەکەن.. کەواتە با بزانین جەندەری چیە!!

تێبینی: ئەو سەنتەر و ڕێکخراوانەی لە کوردستان هەن فیکرە و ئامانجی فێمێنیزمی جەندەریان هەیە، هەموو هەوڵ وتێکۆشانیان بۆ ئەوەیە فیکرەی جەندەری لە ناو ئافرەتان و کۆمەڵگای کوردستان بڵاوبکەنەوە.

www.m-farman.com

زاراوەی جەندەر:

جەنــدەر (Gender) ووشــەیەکی ئینگلیزیــە و لــە ئەســڵدا لاتینی یە و بەمانای (جۆری کۆمەڵایەتی) دێت، هـەوڵ دەدرێـت لـە جیـاتی هـەدوو ووشـەی (نێـرو مـێ) جەنـدەر بـەکاربهێنرێت، ووشــەی جەنــدەر بــۆ یەکــەمجار لــە بەڵگەنامــەی کــۆنگرەی دانیـشتوانی قاهیرە هـاتووە لـە ساڵی (1994) ئـەو ووشـەیە لـە (51) شـوێنی بەڵگەنامەکـە هـاتبوو، لـە بەڵگەنامـەی کـۆنگرەی جیهـانی پــەکینیش ســاڵی (1995) ئــەو ووشــەیە لــە (233) شـوێنی بەڵگەنامەکـە هـاتبوو، ماناکەشــی بـە ئەنقەســت ڕوون نەکرابوویەوە..

بـەڵام توێـژەرەوانی بـواری کۆمەڵناسـی ڕوونـی دەکەنـەوە کـە مەبەسـت لـە جەنـدەر ئەوەیـە کـە جیاوازیـە بایەلۆژیـەکانیش چ جای جیاوازی تر لـە نێـوان (نێـرو مـێ)دا نـەهێڵێت و بگاتـە ئـەو ئەنجامـەی کـە مـرۆڤ مـەرج نیـە هـەتا سـەر(مـێ) بێـت یـان (نێـر) بەڵکو دەتوانێ ڕەگەزی خۆی بگۆڕێت..

جەندەریــەکان بۆیــە ووشــەی جەنــدەر بــەکار دەهێــنن، تــاکو ووشەی (نێر و مێ) لە هـەموو فەرهـەنگی مرۆڤایـەتی بسڕنەوە، ئەگـەر ئـەو پیلانـەیان سـەربگرێ ئـەو کـاتی یاسـای سـەرزەوی هـەمووی تێـك دەچـێ.. چونکە ئەگـەر (نێـر، مـێ) نـەما ئـەوکاتی جەندەر دێتە شوێنی (نێر، مێ) و ڕەگەز نامینێ ئیتر مـەرج نیـە

www.m-farman.com

هەر ژن دایك بێت یان خێزان، بەڵكو پیاویش دەبێت ببێت بە دایك ومنداڵی ببیٚ، خێزان مەرج نیە هەر بمێنیٚ و ئەگەر مایەوەش مەرج نیە بە (زواج) بێت و مەرجیش نیە تەنها (ژن و پیاو) بە یەکەوە پێیان بگوترێت خێزان بەڵكو (ژن و ژن) یان (پیاو و پیاو) یش پێی دەگوتریٚ خێزان...

ئیتر شەرعیەت دان بە نێربازان و هاوڕەگەزەکان و گەڕانەوەی سیستەمی (منالّی تەبەننی) هەروەها دروست کردنی گیانی ڕکابەری و دژایەتی لە نێوان هەردوو ڕەگەزی (نێر و میٚ) لە جیاتی خۆشەویستی و سۆز ، هەروەها مانای جەندەر سەردەکێشیٚ بۆ نەهێشتنی ڕۆڵی باوك لە خێزان و بگرە هەڵوەشانەوەی یەکەی خێزان و بانگەشەکردن بۆ ئەوەی ژن خاوەنی جەستەی خۆیەتی چۆنی پیٚ باشە وای بەکاردێنێت کە ئەمەش هاندانی بەڕەڵایی یە (الإباحیة) و شەرعیەت دانە بە منالٚ لەبار بردن و... هەروەها جەندەریەکان گومان دەخەنە سەر دین و لە دڵی ژنان و کچان وا نیشان دەدرێت کە ئایین ڕێگرە لە یەکسانی و ئازادی و باس لە مەسەلەکانی (قوامە و میرات و شایەدی و فرەژنی و حیجاب و... هتد) دەکرێت.

www.m-farman.com

ئەرك و ماف

هەموو یاساكانی دونیا دامەزراوە لەسەر (ئەرك و ماف) ئەگەر دەست بە یەكێكیان بگرین و یەكێكیشیان بەردەین، ئەوكات ژیان تێك دەچێ..

بۆ نموونە: فەرمانبەرێك لە كۆمپانیایەك دامەزراوە (ئەرك و ماف)ی خۆی هەیە، كاتێك دامەزراوە پێیان ڕاگەیاندووە كە ئەركی تۆ دەوام كردنە لە كاتژمێر (9)ی بەیانی تا (3)ی ئێوارە، ئەگەر ئەركی خۆت بە جێهێنا، ئەوكاتی مافی خۆت پێدەدەین كە (300) دۆلارە.

<u>هەموو شتێك لەم دونیایە (ئەرك و ماف)ی خۆی هەیە، بەلاَم چەندەریەكان چونكە ئامانجیان تێكدانی یاساكانی ژیانە، بۆیە هەرگیز باسی ئەركی ئافرەت ناكەن..</u>

بیر بكەوە و لە مەودوا بڕوانە بزانە هەرگیز گوێت لەو كەسانە بووە كە بە ناو داكۆكی لە مافی ئافرەت دەكەن باسی ئەركی ئافرەت بكەن.

ئەوانە چەندین ئامانجی زۆر ترسناكیان هەیە كە هەوڵی چەسپاندنی ئەدەن..

www.m-farman.com

كۆنگرە جیهانیەكانی باسی مافی ئافرەتی تیا كراوە

⌘ **كۆنگرەی جیهانی یەكەمی دانیشتوان، لە** (**بوخارست . رومانیا**) **بەسترا، لە ساڵی** (1394**هـ** .1974**م**).

⌘ **كۆنگرەی جیهانی بۆ ئافرەتان، لە** (**مكسیكو**) **لە ساڵی** (1395**هـ**/1975**م**) **بەسترا**.

⌘ **كۆنگرەی جیهانی نەتەوە یەكگرتووەكان بۆ ئافرەتان، لە** (**كوبنهاجن**) **بەسترا، لە ساڵی** (1400**هـ** .1980**م**)

⌘ **كۆنگرەی دەولی دانیشتوان، لە** (**مكسیكو**) **بەسترا، لە ساڵی** (1404**هـ** .1984**م**).

⌘ **دەورەی دژی توندوتیژی ئافرەت، لە** (**نیویورك**) **بەسترا، لە ساڵی** (1404**هـ** .1984**م**).

⌘ **كۆنگرەی جیهانی** (استعراض وتقییم عقد الأمم المتحدة للمرأة) **لە** (**بنیروبی**) **بەسترا، لە ساڵی** (1405**هـ** .1985**م**).

⌘ **كۆنگرەی نەتەوە یەكگرتووەكان بۆ ژینگە و گەشەپێدان لە** (**ریودی جانیرو**) **بەسترا، لە ساڵی** (1412**هـ** .1992**م**).

⌘ **كۆنگرەی نەتەوە یەكگرتووەكان بۆ مافی مرۆڤ لە** (**فیینا**) **بەسترا، لە ساڵی** (1413**هـ**–1993**م**).

⌘ **كۆنگرەی دەولی دانیشتوان و گەشەپێدان، لە** (**القاهرە**) **بەسترا، لە ساڵی** (1415**هـ**–1994**م**).

⌘ **كۆنگرەی نەتەوە یەكگرتووەكان بۆ گەشەپێدانی كۆمەڵایەتی، لە** (**كوبنهاجن**) **بەسترا، لە ساڵی** (1415**هـ** .1995**م**).

⌘ **كۆنگرەی چوارەمی دەولی تایبەت بە ئافرەتان، لە** (**بكین**) **بەسترا، لە ساڵی** (1416**هـ** .1995**م**).

ئەو سەرچاوانەی بۆ ئەم بەشە سوودم لێ بینیوە

- (کورتە مێژوویەکی فێمێنیزم و چەند لایەنێکی) و: شنۆ مێهرپەروەر.
- ژنان و بزوتنەوەی فیمینیستی. کەژاڵ عەلا.
- شەپۆلەکانی فێمێنیزم. باران رۆژهەڵات.
- قۆناغەکانی فێمێنیزم. فەرییا.
- (جەندەر، وەك مۆدێلێکی نوێی فیمینیزم) هەتاو مەحەمەد صالح.
- ئایا حکومەتی هەرێم بیری لەو دروشمە کردۆتەوە ؟ ((بەڵێ بۆ یەکسانی جەندەری نا بۆ توونـد و تیژی)) پارێزەر زانا رۆستایی.
- اتفاقية "سيداو" في منظور الشريعة الإسلامية. د. تيسير الفتياني.
- (الجندر) .. المفهوم والغاية!! د.نورة السعد.
- الجنـــــدر ... المنشأ - المدلول – الأثر. د. مثنى أمين نادر و كاميليا حلمي محمد.
- الجندر بين المصطلح والنظرية. د. عالية فرج الكوردي.
- الجندر ـ مفهومه ـ أهدافه. د. حسن بن محمد علي شبالة.
- الفيمينزم .. الأبعاد المعرفية والدلالات الاجتماعية. عصام زيدان.
- (النوع الاجتماعي) الجندر . سيما عدنان أبو رموز.
- الفيمنيزم" من المساواة إلى التماثل! د.عالية فرج الكوردي.
- مفهوم" الجندر" ودوره في نشاط المنظمات الدولية. محمد شريح.

بەشی دووەم

- راپرسی: رێکخراوو و سەنتەرەکانی ژنان و ئافرەتان تا چەند خزمەتیان بە کۆمەڵگای کوردی کردووە؟!

ئامانج و پیلانەکانیان

- کۆمەڵگایەکی بۆگەن و دواکەوتوو.
- وێران کردنی کۆمەڵگا بە بیر و بۆچوونە شازەکانیان.
- بێڕیزی بەرانبەر باوك ودایك و کەسی گەورە.
- رێخۆشکردن و هاندان بۆ تەڵاق.
- سەرهەڵدانی قەیرەیی.
- رێخۆشکردن و هاندان بۆ کاری بەدرەوشتی و لەشفرۆشی.
- بەرپاکردنی دژایەتی لە نێوان (نێر ومێ).
- رێخۆشکردن بۆ سووتان و ژن کوژی.
- پێشێل کردنی ماڤی ئافرەت و چەوسانەوەی.
- دژایەتی کردنی ئیسلام.
- دژایەتی کردنی مامۆستایانی ئاینی.

www.m-farman.com

ڕێکخرا و سەنتەرەکانی ژنان و ئافرەتان تا چەند خزمەتیان بە کۆمەڵگای کوردی کردووە؟!

یەکێتی ژنان لە سایتەکەی خۆیان بە ناوی (ژیانەوە) ڕاپرسییەکیان ئەنجام دابوو ڕاپرسییەکەش بەم شێوە بوو:

دوای هەژدە ساڵ کارکردن، ئایا یەکێتی ژنانی کوردستان توانیویەتی ببێتە داکۆکیکاری مەسەلەکانی ژنان: ئە نجامی ڕا پرسییەکە بەم شێوەبوو:

- ✓ **بـــەڵێ: (19.82 %) : (22) دەنگ.**
- ✓ **نەخێر: (80.18 %) : (89) دەنگ.**

کۆی هەموو دەنگەکان (111)دەنگ

ئەمە لە سایتی خۆیان ئەنجامیان داوە، دڵنیاشم ئەو (22) دەنگەش تەنها ئەو کەسانەن کە سایتەکە بەڕێوە ئەبەن[2].

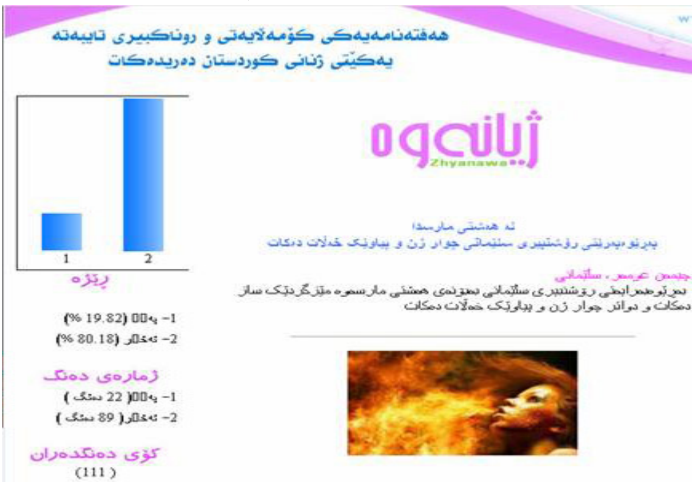

---

(2) سایتی ژیانەوە.

www.m-farman.com

راپۆرتی وادی ئەڵمانی لەسەر ڕێکخراوەکانی ژنان:

هاریکاری یاسایی ژنان، بە هاوکاری ڕێکخراوی "وادی" ئەڵمانی، ڕاپۆرتێکی لەبارەی ئاستی خزمەتگوزاریی و شەفافیەت لەسەنتەر و خانەکانی داڵدەدانی ژنان بڵاوکردەوە، بەپێی ئەو راپۆرتەش لەبەشێك لە سەنتەرەکانی داڵدەدانی ژنان، مامەڵەی ناتەندروست بەرامبەر بەو ژنانە ئەنجامدەدریت کە لەو سەنتەرانەدا داڵدەدراون.

سوعاد ئەورەحمان، ڕێکخەری پرۆژەکانی ژنان لەرێکخراوی "وادی" ئەڵمانی، بە"کوردهەواڵ" ی ڕاگەیاند: بەشێك لەسەنتەرەکانی تایبەت بەداڵدەدانی ژنان بەشێوەیەکی نادروست مامەڵە لەگەڵ ئەو ژنانە دەکەن کە لەلایان داڵدەدراون، ئامانجیش لەبڵاوکردنەوەی ئەو راپۆرتە دابین کردنی ژیانێکی باشترە بۆ ئەو ژنانە، چونکە ئەوانە لەدەست توندوتیژی هەڵاتوون و ناکرێت بەشێوەیکی ناتەندروست مامەڵەیان لەگەڵ بکرێت .

ڕێکخەری پرۆژەکانی ژنان لە ڕێکخراوی "وادی" ئەڵمانی، ئاشکراشی کرد: هەندێك لەو سەنتەرانە ڕێگریان لەئامادەکردنی ئەو راپۆرتە کردووە بەوەی کەنەیان هێشتووە زانیاری لەو ژنانە وەربگیرێت کە لەلایان ژیان بەسەردەبەن[3].

---

(3) سایتی http://www.kurdhawal.com

زۆرینەی خەڵك بڕوایان بە ڕێكخراوەكانی ئافرەتان نیە:

بە گوێرەی ڕاپرسییەكی ڕێكخراوی (ڕۆژهەڵات) كە لە هەر سێ شاری (هەولێر،دهۆك، سلیمانی) ئەنجامدراوە، زۆرینەی خەڵكی بڕوایان وایە كە ڕێكخراوەكانی ئافرەتان ڕۆلی لاوازیان هەبووە لە بەرەو پێش بردنی ڕەوشی ئافرەتان لە كوردستان:

ڕا پرسی: ڕۆڵی ڕێكخراوەكانی ژنان وئافرەتانت پێ چۆنە بۆ باشكردنی ڕەوشی ئافرەتان لە كوردستان؟!

ئەنجامی ڕا پرسییەكە بەم شێوەیە بوو

ڕۆلی لاوازیان بینیوە: (% 42.26)

هیچ ڕۆڵیان نەبینیوە: (% 37.26)

ڕۆڵی باشیان بینیوە: (% 16.46)[4].

---

(4) ڕۆژنامەی بارزان (ژ:59/ ل: 1) ساڵی 2008/3/16.

ڕێكخراوەكانی ژنان وئافرەتان و بێمتمانەیی هاوڕەگەزەكانیان:

ئەوە ناونیشانی ئەو بە دواداچوونەیە كە ڕۆژنامەی هاوڵاتی ئەنجامی دابوو، لەم بە دواداچوونەدا ڕای چەندین ئافرەت وەردەگرن لەسەر ئەو ڕێككخراوانە، زۆربەیان دەڵێن:

ڕێكخراوەكانی ژنان وئافرەتان هیچ خزمەتیان بە ئافرەتان نەگەیاندووە، تەنها بۆ پڕكردنی گیرفانی خۆیان هەوڵدەدەن و بەرژەوەندی مادی خۆیان پێش هەموو شتێك دەخەن. یەكێك لەو هاوڵاتیانە كە شنۆ ئەنوەری (35)ساڵە دەڵێت: كاری سەرەكی زۆربەی ڕێككخراوەكانی ژنان بوەتە كردنەوەی خولی مۆسیقا و بەرگدووری و لەشجوانی، تەنانەت بەرانبەر بەوانەش پارەیەكی زۆر لە ژنان وەردەگرن، بۆیە پێویستە چیتر تەنها كار بۆ دەسكەوتی پارە نەكەن، چونكە كاری ئەوان خزمەت كردنە نەك بازرگانی.

سروە كەمال زۆر بە نیگەرانیەوە لە كاری ڕێككخراوەكانی ژنان دەدوا كە بە ناوی بەرگری كردن لە مافەكانی ژنان دامەزراون، ئەو لە بارەی كێشەكەی خۆیەوە باسی لەوە كرد كە چەند جارێك سەردانی یەكێك لە دیارترین ئەو ڕێككخراوە ژنانەی كردووە، كە لە هەموو كۆبونەوەیەكدا سنگی خۆیان دەردەپەڕێنن و دەڵێن ئێمە بەرگری لە مافی ئافرەت دەكەین... –كەچی– ئەوانیش گاڵتەیان پێكردووە كە تووشی كێشەیەكی لەو شێوە بووە[5].

---

(5) ڕۆژنامەی هاوڵاتی (ژ:391/ ل: 7) ساڵی 2008/1/27.

www.m-farman.com

ڕاپۆرتێکی تر لەسەر ڕێکخراوەکانی ئافرەتان:

لە راپۆرتێکی سایتی ڕێگای کوردستان پرسیار دەکات لە ئافرەتان لە بارەی ڕێکخراوەکانی ژنان:

(کوردستان حەمید) قوتابی زانکۆ تەمەن (26) ساڵ وتی "قوتابی زانکۆم بەشی خۆم لەژیان تێگەیشتووم و کۆمەڵگام بینیوە، توانیومە بە پێی توانای خۆم هەوڵبدەم بۆ هەندێ شت دەربارەی ئافرەتان"، یەکێك لەو کارانەی کە زۆر بە داخەوە کچان و ژنان تورە دەکات بێ متمانەییان بەرامبەر بە ڕیکخراوەکانی ئافرەتانە، (کوردستان) لە درێژەی قسەکانیدا ئاماژەی بەوەدا ئەو بێ متمانەییە وای لە کچان کردووە کە لە خۆیان بێزاربن ، چونکە تۆ دەبینی ئەمڕۆ دەیان ڕێکخراو هەیە خزمەت بە لاوان و قوتابیان و مامۆستایان و پیشەوەران و هتد..، بەڵام بە داخەوە ئەو ڕێکخروانەی کە بۆ ئێمەی ئافرەت کار دەکەن نازانین لە کوێن چونکە ئەو ڕێکخراوانە تا ئێستا نەهاتوون چەند ئافرەتێك لە جێگایەك کۆبکەنەوە بۆ ئەوەی ئەو ئافرەتە نرخ ومانای خۆی بزانێت بۆ ئەوەی ئەو ئافرەتە هەست بە بوونی خۆی بکات کە ڕێکخراوێك هەیە داکۆکی لە سەر دەکات بۆیە دوای تێڕوانینم بۆ کۆی ئەم قسانەم پێموایە ڕێکخراوەکانی ئافرەتان جگە لە کارکرنی ژێرا و ژێر بۆ حزبەکانیان هیچ کارێك بۆ ژنان ناکەن.

(فاتمە مەجید)ی تەمەن (36) ساڵ کە ژنی ماڵەوەیە و دانیشتووی ناحیەی ڕزگارییە وتی کەوا ڕێکخراوەکانی ژنان

www.m-farman.com

تائێستا نەهاتوون سەردانیماڵان بکەن و خۆیان بەو ژنانە بناسێنن کە لەماڵەوەن و نایەنە دەرەوە و خەریکی کاروباری ماڵن، فاتمە لە درێژەی قسەکانیدا ئەوەی وت "من چۆن ئەو رێکخراوانە بە خاوەنی خۆم بزانم کە تا ئێستا نەمان بینیون و نازانم چیان هەیە بۆ ئێمەی ژنان بۆ خزمەتکردنمان، گەر لە خۆمەوە بڕیار بدەم کە ئەو رێکخراوانە چی دەکەن و کاریان چیە.

(شۆخان مەحمود) کە قوتابییە لە خوێندنی خێرا و دانیشتووی ناحیەی ڕزگارییە پێی وایە ئەمرۆ لە کوردستان هەر رێکخراوێك بوونی هەبێ یا تازە دامەزرابێ، جگە لەو کەسانەی کە لە دەوری خۆیان کاردەکەن، کار بۆ هیچ ژنێکی تر ناکەن، ئەگەر بشیکەن ڕەنگە باش خزمەت نەکات، بۆیە من پێم وایە راستە ئێمەی ژنان تاڕادەیەك کەم تەرخەمین، بەڵام ئەو رێکخراوانە کار و چالاکییەکانیان لە چوارچێوەی دیواری بارەگای رێکخراوەکەیان نایەتە دەرەوە تا ئێمەیش سوودمەند بین لەو چالاکییانە[6].

(6) سایتی ڕێگای کوردستان.

ئامانج و پیلانەکانیان

کۆمەڵگایەکی بۆگەن و دواکەوتوو

ئەم وێنەی خوارەوە لە ساڵنامەی (8مارس) بڵاوکراوەتەوە، کە یەکێتی ژنانی کوردستان دەریدەکات، لەم وێنەیە دوو دەست کراوە، دەستێکیان لەسەری نووسراوە(**کۆمەڵگا**) وپەتێکی لە ملی ئافرەتێك کردووە بۆ ئەوەی لە سێدارەی بدا، دەستەکەی تریش لەسەری نووسراوە (**کلتوور**) کورسیەکەی بن پێی ئافرەتەکە دەردێنێ بۆ ئەوەی بیکوژێ.

(7)

---

(7) 8 مارس ژمارەی (11)ی ساڵی 2010/3/8.

ئـەو نووسـەر و ڕێكخـراو و سـەنتەرانەی بـە نـاو داكـۆكی لـە مافی ئافرەتـان دەكـەن دەڵـێن: كۆمـەڵگای كوردی كۆمەڵگايـەكی بۆگــەن و دواكــەوتوو و خێڵەكيــە و قــوڕگی ئــافرەتی گرتــووە دەيـەوێ بيخنكێنـێ... ئـەوە قـسەيەكی زۆر دوورە لـە ڕاسـتی، كۆمـەڵگای كـوردی خـاوەنی داب ونـەريت وبـەهای زۆر بـەرزە، كۆمـەڵگای كـوردی ڕێزێكـی تايبـەتی بـۆ ئافرەتـان دانـاوە، لـە كۆمەڵگای كوردی ئافرەت هەر چەند بە تەمەن بێ زياتر ڕێـزی دەگـيرێ بـە پێـچەوانەی ئـەو داب و نەريتـە ئەوروپيـەی ئـەوان بۆمانيـان هێنـاوە كـە ئـافرەت تـەنها ئەگـەر جەسـتەی گـەنج بـوو ڕێزی بگيرێ چونكە كاريان پێيەتی، كاتێكيش پير دەبـێ كـەس نابێتە خاوەنی.

ئەوە ئەو نووسەر و ڕێكخراو وسەنتەرانەن بە نـاوی داكـۆكی كـردن لـە مـافی ئـافرەت بـەها و ڕێـزی ئافرەتيـان نەهێـشتووە، چـونكە داب ونـەريت وبـەها بـەرزەكانی كۆمـەڵگای كـوردی بـە بۆگـەن ئـەزانن، ئەچـن داب و نـەريتی ئـەوروپيمان بـۆ دێـنن كـە تاكی ئەوروپا حەسوودی بە ئەخلاقی جوانی كوردی ئەبەن.

مـن لێـرەدا لـە هـەموو کەسـێکی بـە ویـژدان و لـە خۆشـیان دەپرسم.. ئایا پێش ئەوەی ئەو نووسەر و ڕێکخراو وسەنتەرانە سـەرهەڵیدەن بـە نـاوی داکـۆکی کـردن لـە مـافی ئـافرەت.. داب ونــەریتی کــوردی بــشێوێنن و داب و نــەریتی ئــەوروپیمان بــۆ بێنن، ئایا ئافرەت ئاوا تووشی نەهامەتی هاتبوو؟

- ✓ ئایا ڕێژەی تەڵاق وەك ئێستا وابوو؟! وەڵام...
- ✓ ئایا ڕێژەی سووتان وەك ئێستا وابوو؟! وەڵام...
- ✓ ئایا ڕێژەی قەیرەیی وەك ئێستا وابوو؟! وەڵام...
- ✓ ئایا ڕێژەی لێدانی ئافرەت وەك ئێستا وابوو؟! وەڵام...
- ✓ ئایا ڕێژەی هەڵاتنی ئافرەت وەك ئێستا وابوو؟! وەڵام...
- ✓ ئایا ڕێژەی تێك چوونی خێزان وەك ئێستا وابوو؟! وەڵام...

بۆچی پـێش ئـەوەی ئـەوان بـێن ئـەو حاڵەتانـە نـەبوو.. ئەگـەر هەشـبووبێ زۆر بـە کـەمی بـوو؟ بـەڵام لەگـەڵ هـاتنی ئـەوان ئـەو حاڵەتانە بەو ڕێژە ترسناکە بەرز بۆوە؟

❖ مارەبرینی ژن لە ژن و پیاو لە پیاو:

خاتوو ڕێکپۆش عەزیز: پێی وایە مارەبرینی ژن وپیاو لە یەکتر دکتاتۆریە و ستەمە، بەڵکو پێشکەوتن ئەوەیە ژن و ژن لە یەك مارە بکرێن و پیاو وپیاویش لە یەك، کە دەڵێت:

"مەسەلەی سێکس پەیوەندیەکی مرۆییە و مەرج نیە لە نێوان (ژن و پیاوێك)دا بێ، ئەمرۆ پەیوەندیە سێکسیەکانی نێوان (ژن و ژن) یان (پیاو و پیاو) هێندەی مەسەلەی هێترۆ سێکسوالیتت گرنگە، وە یا رەنگە بۆ هەندێ کەس مەسەلەی سێکس تەنها لە ڕێی (عادەی سریەوە) بە ئۆرگاسم بگات، رەنگە ئەمە راستییەکی رەهای کۆمەڵگەی ئێمە بێ کە مەسەلەی سێکس تەنها بە ژنێك و پیاوێکەوە دەبەستن. کە ئەمە هێترۆنۆرماتی پێ دەڵێن مانای هەموو مرۆڤەکانی کۆمەڵگە بە زۆر و ئیجباری پەیوەندیە سێکسیەکانیان دەبێ لە نێوان ژن و پیاوێکدا بێت کە لە راستیدا ئەمە روانگەیەکی دیکاتۆریانەیە لە مەسەلەی سێکسدا"[8].

---

(8) http://www.emrro.com/rekposheziz.htm

www.m-farman.com

❖ بۆ ژنیان هەبێ و ژنان دوو مێردیان نەبێ:

خاتوو هاوژین حەمە رەشید: گلەی دەکا بۆ ڕێدەگیری لەوەی ژن دوو پیاوی هەبێ دەڵێت:

"بۆ پیاوان دوو ژنیان هەبێ و ژنان دوو مێردیان نەبێ سەرکۆنەت دەکەن و دەڵێن بەدڕەوشتییە، لە کاتێکدا بۆ پیاوانیش هەمان شتە، بۆچی بۆ پیاوان بەدڕەوشتی نییە خۆ ئەوەش لە سایەی زانستدا بەسەرچوو کە بگوترێ منداڵەکان نازانرێ هی چ پیاوێکن، چونکە ژنان تەنیا لەم ڕێگەیەوە دەتوانن بەر لەم پرۆسە نا ئینسانییە بگرن"[9].

(9) سایتی: www.rudaw.net، ناونیشانی بابەت: فیمینیستەکانی ئێمە و سێکسی بە کۆمەڵ.

وایـان لـە ئافرەتـان گەیانـدووە ئەگـەر باوكـت یـان بـرات ئامۆژگاری كردی قبوڵی مەكە چونكە ئەمە پیاوسالارییە، تۆش مرۆڤی وەكو ئەو چۆن قبوڵ ئەكەی ئامۆژگاریت بكا!! ئەگەر وای كرد پەیوندیمان پێوە بكە تا بە گرتنی بدەین.

لە ڕادیۆی نەورۆز گوێم لێبوو كوڕێك دەیگووت: برادەرێكم سكاڵای لە لام دەكرد دەیگووت:

خوشكەكەم كاتێ چوە قۆناغی ناوەندی، من بۆ خۆم هەموو ڕۆژێك دەمبرد بۆ قوتابخانە، تا وای لێهات ڕۆژێكیان پێم گووت: ئێستا متمانەم پێت هەیە ئازادی بەتەنها بچۆ بۆ قوتابخانە.. ئەوەبوو ماوەیەك بەم شێوە بە تەنها دەڕۆیی، تا ئەوەی چەند برادەرێكم پێیان ڕاگەیاندم كە خوشكەكەمیان بینیوە چەندین جار لەگەڵ چەند كوڕێك بەسەیارە ڕۆیشتووە، منیش بۆ ئەوەی دڵنیابم لە قسەكانیان، ڕۆژێكیان چووم لەبەر دەرگای قوتابخانەكەیان خۆم حەشاردا تا بزانم چی دەكات، بینیم هاتەدەروە بەرە و سەیارەیەك ڕۆی كە سێ كوری تیا بوو سواربوو ڕۆیشتن، منیش بەدوایاندا ڕۆیشتم تا چونە ئەو

شوێنەی مەبەستیان بوو، جا کاتێ خوشکەکەم هاتەوە، پێم گووت: ئەوانە کێبوون لەگەڵیان چووی، پێی گووتم: وس قسە نەکەی.. هەر قسە بکەی خۆم دەسووتێنم، ئەوکات شکاتت لێ دەکەم دەتگرن [10].

گەنجێك هاتە لام بە کوڵ ئەگریا دیاربوو تووشی کێشەیەکی زۆر گەورە ببوو.. لێم پرسی برام چ کێشەیەکت هەیە؟
وتی: مامۆستا خوشکێکم هەیە ماڵی لێمان کردۆتە دۆزەخ.. بە ئاشکرا و لەبەر چاوی ئێمە لەگەڵ کوری خەڵکی کات ئەکوژێ، کە ئامۆژگاریشی ئەکەین دەچێ شکاتمان لێ ئەکا و ئەڵێ مافم پێشێل ئەکەن.. بۆیە نازانین چی بکەین.

بەڵێ: بەڕێزان ئەوە کاری ئەوانە ڕێز نەگرتنی دایك و باوك و کەسانی گەورە.. ئەیانەوێ کاتێك باوك یان دایك ئامۆژگاری کچەکەی بکا کچەکەی یەك ڕاست لە ماڵ هەڵێت و بچێت بۆ لای ئەوان ئەوانیش بە هەوەسی خۆیان ئیستغلالی بکەن.

---

(10) ڕادیۆی نەورۆز بەرواری (2008/3/8) کاتژمێر (03:49)ی ئێوارە.

www.m-farman.com

ڕێخۆشکردن و هاندان بۆ تەلاَق

ڕێـژەی تـەلاَق لـە عێـراق سـاڵی پـار[11] گەیـشتە (85٪) لـە (820) هەزار حاڵەتی زەواج (453) هەزار حاڵەتی تەلاَق بووە..

پـارێزەر (طــارق حــرب) دەڵێـت: هۆکـاری ئـەو ڕێـژە زۆرەی تــەلاَق ڕێکخــراوە مەدەنیــەکانن (واتــە: ڕێکخراوەکــانی ژنــان وئافرەتان)..

ئــەو ڕێکخراوانــە ئافرەتــان هانــدەدەن بیرکردنەوەیــەکی ئەوروپییانە بیربکەنەوە.. بە جۆرێك ئافرەتانیان وا تێگەیاندووە کـە پیـاو هـەر قـسەیەك ئاراسـتەی خێزانەکـەی بکـات ئـەوان بـە پیاوسـالاری و بــێ ڕێــزی ئــەزانن بەرانبــەر ئــافرەت.. ئــەو ڕێکخراوانە لە بری ئەوەی تەلاَق لای خێزانەکان شیرین بکەن بۆ نایەن خۆشەویستی لە ناو خێزانەکان بڕوێنن[12]!!

لە پرسیارێکی ڕۆژنامەی هاولاَتی کە ئاڕاستەی خـاتوو خـانم رحیمی دەکـات بەڕێوەبـەری ڕێکخـراوی ئاسـوودە: سـەبارەت بـە زیـادبوونی ڕێـژەی تـەلاَق، پێـت وانیـە ژنـانیش بـەژداربن لـە ناکۆکیەکان؟

---

(11) (2009)

(12) http://www.aljewar.org/news-24750.aspx

www.m-farman.com

خاتوو خانم رحیم دەڵێت: من وای نابینم، ئەتوانم بڵێم بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ پەیوندی بەوەوە هەیە کە ژنان هۆشیاربوونەتەوە چیتر ژێر دەستەیی قبوڵ ناکەن، تەنانەت زیادبوونی کوشتنی ژنانیش هەر ئەوەیە کە کچێك قبوڵی ناکات بە زۆر بەشوو بدرێت بە کەسێك کە خۆی خواستی لەسەر نەبێ، یان شتی تر، **دێت پەنا دەبات بۆ سەنتەر وڕێکخراوەکانی ژنان، بەڵکو من ئەوە بە پۆزەتیف ئەزانم**، کە –تەڵاق– زیادی کردووە[13].

ئەوان هۆکارێکن بۆ زیاد بوونی تەڵاق، چونکە ئافرەتانیان وا تێگەیاندووە کە ئەگەر پیاوەکەی ئامۆژگاری کرد ئەوە پیاو سالارییە ونابێ، بۆیە وەرە لای ئێمە و شکاتی لێ بکە.. کاتێکیش ئەو ئافرەتە شکات لە پیاوەکەی ئەکا پیاوەکە بە سوکایەتی ئەزانێ و دڵی لەسەر خێزانەکەی سارد ئەبێ و تووشی تەڵاق ئەبن.. لێرەدا کێ هۆکار بوو بۆ ڕوودانی ئەم تەڵاقە؟!

کاتی خۆی ئەگەر ئافرەتێك کێشەی لەگەڵ پیاوەکەی هەبایە چەند کەسێکی بە تەمەنی دنیا دیتە ئەچوون کێشەکەیان چاك ئەکرد و ژن وپیاوەکەیان ئاشت ئەکردەوە.. بەڵام ئێستا ئەگەر

(13) ڕۆژنامەی هاولاتی (ژ:399/ ل: 15) ساڵی 2008/2/24.

ژن و پیاوێك كێشەیەكیان هەبێ ڕێكخراو سەنتەرەكان و بە ناو داكۆكی كارانی مافی ئافرەت وا ئەكەن كێشەكە زیاتر قوڵ دەكەنەوە، تا بە تەڵاق كۆتای پێ دەهێنن..

دە (10) حاڵەتی تەڵاق كە پیاوەكان هاتونەتە لام گوتوویانە خێزانی خۆمان تەڵاق داوە [14]..

ووتومە بۆچی؟!

ووتیانە: خێزانەكەمان سووكایەتی پێكردووین، لەسەر كێشەیەكی زۆر ئاسایی ناو ماڵ چوە شكاتی لێ كردووین و بە گرتنی داوین.. بۆیە تەڵاقمان داوە.

تەنها یەك حاڵەتیان نەبێت كە گەنجێك هات ووتی مامۆستا خێزانی خۆم تەلاق داوە دەمەوێ بیگێرمەوە ژێر نكاحی خۆم..

ووتم بۆ؟

ووتی: لە لای بە ناو داكۆكی كارانی مافی ژن شكاتی لێ كردووم.. بەڵام دەڵێت پەشیمانم..

---

(14) لەبەر ئەوەی من مامۆستای ئاینیم بۆیە تێكەڵی كێشەكانی خەڵكیم وئاگام لە كێشەكانە.. یان زۆرێكیان كێشەكەیان هێناوەتە لام یان دوای كارەساتەكە پێیان ڕاگەیاندوومە.

منیش ووتم باشه کارەکه حەل دەکەین (ان شاء الله) رجعەت بە خێزانەکەت دەکەین دێتەوە ژێر نکاحی خۆت.. بەلاّم چەند ڕۆژێك بزر بوو منیش لە هەواڵیم پرسی!! دیاربوو دەسگیر کرابوو، بۆیە ئەویش بەیەکجاری خێزانەکەی تەلاّق دابوو.

من لێرەدا لە ئێوە دەپرسم هەر لە جیران و خزم و کەسی خۆت بزانە چەند کەس بەو هۆیەوە تووشی تەلاّق بوونەتەوە!!
ئایا ئەوانە هاتوونە ئافرەت بەختەوەر بکەن یان گیرفانی خۆیان گەرم بکەن و ئافرەتانیش تووشی کێشە و تەلاّق بکەن؟!

www.m-farman.com

سەرهەڵدانی قەیرەیی

عێراق بوو بە یەکەم دەوڵت لە ژمارەی قەیرەیی کچان:

لە تازەترین ئامار[15] کە لە عێراق و وڵاتانی عەرەبیدا کراوە دەرکەوتووە کە زۆرترین ژمارەی قەیرە کچان لە عێراق تۆمار کراوە.

لە تۆێژینەوەیەکدا کە پسپۆڕێکی ئەردەنی لەسەر ئاستی نیشتمانی عەرەب ئەنجامیداوە و دەرکەوتووە کە وڵاتی عێراق، یەکەمین وڵاتە لە زۆریی ژمارەی قەیرە کچاندا.

(د. ئیسماعیل ئەلزیود)، تویێژەری ئەردەنی و مامۆستای زانستی کۆمەڵناسی کە بە ئەنجامدانی تویێژینەوەیەکە هەستاوە بەناوی «واقیعی قەیرەیی لەجیهانی عەرەبیدا»...

ڕێژەی هەرە زۆر لەعێراقدابووە کە (85٪)ی کچانی عێراق، تەمەنیان لە (35) ساڵ تێپەڕیوە و هێشتا شوویان نەکردووە و بە قەیرەیی ماونەتەوە[16].

یەکێك لە هۆکارەکانی قەیرەیی ئەوانەن کە بە ناو داکۆکی لە مافی ئافرەت دەکەن، هۆکارێکن بۆ سەرهەڵدانی قەیرەیی، بەوەی ڕێگا دەگرن لە ئازادی شەخسی ئافرەتێك کە بە ویستی

---

(15) ئاماری ساڵی: (2010).

(16) ڕۆژنامەی هەولێر (2010-05-11): http://www.hawler.in/more.php?id=6414

www.m-farman.com

خۆی دەیەوێ شوو بە پیاوێك بکا کە ژنی هەیە[17]، ئەی ئەوە پێشێل کردنی مافی ئافرەت نیە، ئەوە رێگرتن لە ئازادی شەخسی ئەو ئافرەتانە؟ باشە ئەگەر ئافرەتێك تەمەنی بە سالا چووبوو، کوڕ پێی ڕازی نەبوو تەنها پیاوی خاوەن ژن پێی ڕازی بوو ستەم نیە ڕێگری لێبکرێ شوو بە پیاوێکی خاوەن ژن بکا..

ئەگەر بڕوانین ئەوانەی بە ناو داکۆکی لە مافی ئافرەت دەکەن، زۆربەیان بۆ خۆیان قەیرەن و تەمەنێکی زۆریان بڕیوە شوویان نەکردووە ئومیدیان بە شووکردن نەماوە، بۆیە پێیان خۆشە هەموو ئافرەتێکی کوردستان تووشی قەیرەیی بێت و وەك ئەوان شوو نەکات..

لەمەش مەبەستیان بەرژەوەندی خۆیانە، بەوەی ڕەخنە لە ئایەتی قورئان دەگرن دەڵێن: ئیسلام ستەمی لە ئافرەت کردووە کە جائیزی کردووە پیاو لە ژنێك زیاتر بهێنێ، بەوەش ڕێگر

---

(17) پرۆژە یاسایەکیان دا بە پەرلەمان کە هەر ئافرەتێك شوو بە پیاوێك بکا ژنی هەبێ، دەبێ غەرامە بکرێ و سزا بدرێ.

www.m-farman.com

دەبن بۆ چارە سەری قەیرەیی، ئەوان خۆیان هۆکارێکن بۆ قەیرەیی چۆن چارەسەری قەیرەیان پێ دەکرێ..

خاتوو ڕێکپۆش عەزیز: پێی وایە چارەسەری قەیرەیی بەوەیە کە لە ئەوروپاوە بە لۆری لەعابەی ئۆتۆماتیکی سێکسی[18] بۆ کوردستان بهێنین کە دەڵێت:

"گەر ئێمە بزوتنەوەی راستەقینەی فێمێنیزممان هەبووایە دەبوو بە لۆری لەعابەی ئۆتۆماتیکی سێکسیان لەبەردەم پەرلەمانی کوردستان هەڵبرشتایە، چونکە یەکێك لەپاساوەکانی ئەوان بۆ مەسەلەی فرە ژنی ئەوەیە کە ژمارەی ژن زیاترە لەپیاو لە کوردستان گەر پێوانەی ژن بەپێی گونی پیاو بێت ئەوا زۆر لەعابەی سێکسی ئۆتۆماتیکی هەیە کە زۆر لەو پیاوانە باشترن بۆ ژن کە باوەریان بە فرە ژنی هەیە، رەنگە ژن لەرێی ئەو لەعابەیەوە باشتر بە پلەی ئۆرگاسم بکات' تا ئەو پیاوەی ژن

(18) **لەعابەی ئۆتۆماتیکی جنسی:** لاستیکە لەسەر شێوەی زەکەری پیاو دروست کراوە، لە کوردستان شتی وا نیە چونکە تا ئێستاش ئافرەتانی کوردستان ئاوا لە ڕووی ئەخلاقی دانەرووخاون تا بزانن لەعابەی ئۆتۆماتیکی جنسی چیە و چۆن بە کاردێ، بەلام لەو ولاتەی (ڕێکپۆش عەزیز) دەژیی ئەو لەعابە هەیە بۆ خۆی ئەزانێ کە ئەم لەعابانە چۆن بە کاردێ! و چێژی چۆنە!

www.m-farman.com

دەکاتــە کۆیلــەی خــۆی و لەشــی بــەکار دەهــێنێ بــۆ مەســەلەی سێکس"[19].

خاتوو تامان شاکر: پێی وایە چارەسەری قەیرەیی بەوە دەکرێت، کە پیاوان وەکو کەل و پەل لە ولأتانی تر بهێنین بۆ کچەکانمان شوێنێکیشیان بۆ ئامادە بکەین تا کاری خۆیان بکەن کە دەڵێت:

"-قەیرەیی چارەی هەیە- دەبینین لە ئەڵمانیا دوای شەڕی جیهانی دووەم پیاویان -لە هەموو لایەکەوە دەهێنا بۆ ولأتەکەیان- لە تورکیا لە ئیتاڵیا لە سربیا، ئەوە حوکمەت دەتوانێت ئەو کێشەیە چارەسەر بکات، بەوەی ڕێژەیەکی پیاو -لە ولأتانی تر- بهێنێت بۆ ئێرە"[20].

یـان زۆرێـك لـەو ئافرەتانـەی کـە ڕۆژنامـە و گۆڤـار و ڕادیـۆ و تەلەفیزیۆنـەکان بـە ئـەمان و زەمـان گرتـووە، گوایـە داکـۆکی لـە مـافی ئـافرەت دەکـەن، کەچـی دەبیـنین قـسەکانیان هـەموو بـۆ بەرژەوەندی مادی خۆیانە و هیچی تر، بۆیـە خۆشـیان گاڵتـەیان

---

(19) سایتی: http://www.emrro.com/rekposheziz.htm.

(20) لـە قـەلأت tv مێـوان بـوو لـە بەرنامـەی (تیـشك) بـەرواری (2008/4/6) کاتـژمێر (08:30)ی ئێوارە.

www.m-farman.com

به قسەی خۆیان دێت و بۆ بەرژەوەندی خۆیان عەمەل بە قسەی خۆیـان ناکـەن، نموونـەش زۆرە لـەو بـارەوە کـە ئـەم ڕاسـتیە بسەلمێنیٚ، لـەوانە:

(ك.ح) ئافرەتێکـە کـە شـاعیرو ڕۆژنامـەنووس و هەڵـسوڕاوی بـواری مافـەکانی ژنـان بـوو و بـە نـاو داکـۆکی لـە مـافی ئـافرەت کردووە، یـەکێك بووە لـەو ئـافرەتانـەی بـەردەوام بەگـژ کـەلتور و فەرهـەنگ و ئـاییـنی میللەتەکـەیـدا چـوە و بەتونـدی داکـۆکی لـە مافەکانی ئافرەت دەکرد و دژایەتی پیاوسالاریی ڕاگەیانـد، هـەر لەسـەر پێـشنیاری ئـەوبوو، بڕیـاری قەدەغـەکردنی فرەژنـی دەرکـرا، کەچـی ئێـستا دەبیـنین وەك داکۆکیکارەکـانی پـێش خۆی، دەستی لە بیروباوەڕەکەی هـەڵگرت سـەربەهەویٚ شـوو بـە پیـاوێکی خـاون ژن دەکـات..[21] کـاتێکیش لـە دایکـی دەپرسـن دەڵێت:

"هـەموو دایکێـك حـەزدەکات کـچەکەی بـچێتە مـاڵ و مێـردی خۆی (ك.ح)یش وەك هەموو هاوڕێکانی ئەو مافەی هەیە"[22].

---

(21) http://www.standardkurd.net/Direje.aspx?Cor=Hewal&Jimare=96

(22) http://www.awene.com/Direje.aspx?Babet=Hewal&jimare=342

www.m-farman.com

ئـەی بـۆ دیـارە دایکـی خـەڵکی حـەزناکات کـچەکەی شـوو بکات؟!

(ب.ن) [23] ئافرەتێك بوو سەرنووسـەری ڕۆژنامـەی (ڕ.پ) بـوو گوایــە بــەردەوام داکــۆکی لــە مــافی ئافرەتــان دەکــات، بــەوەی ئافرەت لەلایەن پیاوەوە ستەمی لێ کراوە لەبەر ئەوەی سەر بە هـەوێ دەدرێـت، کەچـی بـۆ خـۆی شـووی بـە پیاوێـك کـرد کـە ژنێکی تری هەبوو، جا کاتێك لێیان پرسی ئایا ڕاستە شووت بە پیاوێکی خاوەن ژن کردووە؟ لە وەڵامدا گووتی:

"بەڵێ من وەك هەموو ئینسانێك پیویستم بـە ژیـانی تایبـەتی خۆم هەیە و شووم کردووە"

دیارە تەنها خانم پێویستی بە ژیانی تایبـەت هەیـە و خـەڵکی تر پێویستی بە ژیان نیە و با شوو نەکەن[24].

---

(23) ناوەکانم لەلایە بەلاّم بۆیە بە پیت نووسیومە چونکە شووکردنیان بە پیاوی خـاوەن ژن، من بەشتێکی باشی ئەزانم وپشتگیر ودەستخۆشیان لێ دەکەم، بەلاّم کێشەکە لێرەیە کـە ئـەوان پێـشتر ئافرەتانیـان فریـوو داوە وەی کـە شـووکردن بـە خـاون ژن سـتەمە ئیـسلام کردوویەتی.

(24) سایتی: کوردستانیوز.

www.m-farman.com

ئافرەتێكی تر كە ئەندام بوو لە یەكێك لە ڕێكخراوەكانی ژنان، شووی بە پیاوێك كرد كە خاوەن ژن بوو و(9) منداڵی هەبوو[25].

(ن.س) **ئافرەتێكی ترە گوایە زۆر داكۆكی لە مافی ئافرەتان دەكات، گلەیی لە فرەژنی هەبوو و بە ستەمی ئەزانی، پاشان خۆی شووی بە پیاوێك كرد كە پیاوەكە دوو ژنی تری هەبوو، دواتر تەڵاقی وەرگرت و دیسان مێردێكی تری كرد.**

هەروەهاش ئەو پیاوانەی بەرگرییان لە مافی ئافرەت دەكرد (**ئافرەتانی تەمەن 14-30 ساڵ**)، **كەچی دوایی ژنی دووەم و سێیەم و هەتا پێنجەمیشیان هێنا**[26].

ئافرەتێك دەیەوێت شوو بە پیاوێكی خاوەن ژن بكات ڕێگای لێ دەگرن و ناهێڵن و دەڵێن مافی پێشێل كراوە، تا وای لێ دێ ئەو ئافرەتە دووچاری قەیرەیی دەبێتەوە، بەڵام بۆ خۆیان دروستە شوو بە پیاوی چوار ژنیش بكەن.

---

(25) سایتی: كوردستانیوز.

(26)http://www.standardkurd.net/Direje.aspx?Cor=Hewal&Jimare=96

ڕێخۆشکردن و هاندان بۆ کاری بەدڕەوشتی و لەشفرۆشی

ئەگەر بڕوانیینە ئەو بەڵێننامە نێو دەوڵەتیانەی کە ئەو ڕێکخراو سەنتەرانە کار بۆ چەسپاندنی دەکەن و شەری لەسەر دەکەن، زۆر بە ڕوونی بانگەشەی لەشفرۆشی و بەڕەڵای جنسی دەکەن.. لەوانە:

{پێویستە لەسەر هەموو شارەکان کە پێداویستیەکانی (خستنەوەی منداڵ بە دروستی)[27] دەستەبەر بکەن بۆ هەموو ئەو کەسانەی تەمەنیان شیاوە بۆ ئەم کارە، ئەویش بە زووترین کات کە نەگاتە ساڵی (1436ک-2015ز)[28]، پێویستە پێداویستیەکانی (خستنەوەی منداڵ بە دروستی) ئەو خزمەتگوزاریانە لە خۆ بگرێ: دابین کردنی ئەو شتانەی کە مرۆڤ دەپارێزێ لەو نەخۆشیانەی لە کاتی ئەنجامدانی کاری

---

(27) خستنەوەی منداڵ بە دروستی: واتە: هەموو کوڕ وکچێك بۆی هەیە ڕابوێرێ بە ئازادی، دەبێت ئەو منداڵە ناشەرعیەی ئەشیان بێ بە ئازادی بێ، واتە: ئەگەر کچێك سکی بە حەرام پەیاکرد، دەتوانێت بچێتە لای دکتۆر تا بەرێگایەکی تەندروست منداڵەکەی ببێت، یان بەرێگایەکی تەندروست فێر بکرێ چۆن زینا بکات و تووشی حەملیش نەبێت، یان شوێنێك بکرێتەوە بۆ ئەو منداڵانەی ئەیان بێت.

(28) ئەوان بڕیاریان داوە کە دەبێت ئەو لێشاوە بەد ڕەوشتیە بە زووترین کات لە هەموو جیهان بلاْوکرێتەوە کە نەگاتە ساڵی (1436ك-2015ز).

جنسی پەیدا دەبێت، یان شێوازەکانی تری (خستنەوەی منداڵ بە دروستی) }[29].

{پێویستە یارمەتی تەواوی ماددی و ماڵی ئەو رێکخراو وسەنتەرە نا حوکمیانە بدرێت کە کار بۆ لاوان دەکەن، تا ئەوانیش بتوانن داواکانی لاوان بە رێگایەکی دروست بهێننە جێ، لەوانە ئەنجامدانی کاری (جنسی تەندروست)[30] **و (خستنەوەی منداڵ بە دروستی)}**[31].

{بۆ ئەوەی پێگەی ئافرەت بە هێز و دیار بێت دەبێت ئافرەت خاوەن بڕیاری خۆی بێ لە هەموو بوارەکانی ژیان، بە تایبەت لە بواری ڕابواردنی جنسی و منداڵ خستنەوە}[32].

---

(29) تقرير المؤتمر الدولي للسكان والتنمية/القاهرة، 1994م: الفصل السابع – ألف/7-6 ص44.

(30) جنسی تەندروست: واتە: فێری لاوان بکرێ چۆن کاری زینا بکەن و ئازاد بن و کەس رێگایان لێ نەگرێت و شوێنیان بۆ بکرێتەوە بۆ ئەم کارە، تاکو بە رێگایەکی تەندروست زینا بکەن.

(31) تقرير المؤتمر العالمي الرابع المعني بالمرأة/بكين، 1995م: الفصل الرابع – جيم/ 111 (ب) ص63.

(32) تقرير المؤتمر الدولي للسكان والتنمية/القاهرة، 1994م: الفصل الرابع – ألف/4-1، ص24.

www.m-farman.com

{پیویـستە هـەموو ئـەو پێـشێلکاریانەی دژی ئـافرەت بنـبڕ بکرێ، دەبێت یارمەتی ئافرەت بدرێ بۆ هەر کارێك وبڕیارێك کە دەیـەوێت ئـەنجامی بـدات، لـە نێـو ئـەو مافانـەش مـافی منـداڵ خستنەوە و ڕابواردنی جنسی}[33].

فێمێنیزمـەکانی لیـبراڵ و ڕادیکـاڵ سـەبارەت بـە لەشفرۆشـی دەیانەوێت بە باشترین شێوە سەیری دیاردەکە بکەن.

لـە ڕەوتـە لیبراڵیەکـەدا زۆر نووسـەر هـەن کـە داوای ڕیفـۆرم دەکەن بۆ ئـەوەی ڕێـز لـە لەشفرۆشـی بگیرێـت و دەڵـێن ئەوەنـدە بەس نیـە کـە خـەڵك ئـازاد بێـت بـۆ لەشفرۆشـی... بـەڵکو دەبێـت ئێمەش ڕێزیان لێ بگرین و ڕەفتارمان چاك بکـەین بەرانبـەریان و بەکارێکی ئاسایی بیبینین، بە جۆرێکیش مامەڵەی لەگەڵ بکـرێ وەك هەر جۆرە چالاکیەکی ئابوری تر سـەیر بکرێـت... ئـەوان وا دەبینن کڕینی چێژی سێکسی وەك هـەر چێژێکی ئـارام بـەخش و کات بەتاڵی وایە.

بۆ نموونە مرۆڤ بۆ تێرکردنی ئارەزووی یـاری کـردن دەچێتە شـاری یـاری وگازینۆکـان و یانـەکان... هتـد پـارەش دەدات،

(33) تقرير المؤتمر الدولي للسكان والتنمية/القاهرة، 1994م: الفصل الرابع – ألف/4-4، ص25.

کڕینی سێکسیش وەك هەمان بازرگانی سەیردەکەن و بە یەکێك لە پیشەسازییەکانی چێژبینینی لە قەلەم دەدەن[34].

خاتوو شاناز برزنجی[35]**: مارەبڕین بە پاکی بە شتێکی بۆ گەن ئەزانێ.. بەڵکو ئەو بە باشی دەزانێ کورە وکچە پێش مارەبڕین زینا بکەن ئینجا زەواج بکەن کە دەڵێت:**

"سەردەمانی پێش ئیسلام و بەڕێژەیەکی کەمتریش پاش سەپاندنی ئیسلام بەسەر زۆرینەی کوردا و تا ئێستاش دیاردەی هەڵبژاردنی ئارەزوومەندانەی نێر و مێ لە نێو کوردا هەبووە و هەیە و بە ئاساییش سەیر کراوە، ئێزیدییەکان ئەو جۆرە هەڵبژاردنە لەنێوان کچان و کوڕانیاندا هەیە، ئەو دووانەی یەکتر هەڵدەبژێرن پێشتر لەگەڵ یەکتر دەڕۆن و پاش ئەنجامدانی کاری سێکسی[36] **ئینجا خێزانی کورە دەچن بۆ داوای کچە، ئەم چەشنە هەڵبژاردن و کولتووره مرۆڤ دۆستە**[37]

(34) ئۆقیانووسێك لە تاوان (ل: 75) خەندان محمد جەزا.

(35) نەوەکانی بەرزنجی هەمووی ڕێز وپایەی خۆیان هەیە لای ئێمەی کورد، بەلاَم تەنها کەسێك واناگەیەنێت کە بەرزنجیەکان خراپ بن.

(36) مەبەستی ئەوەیە دوای زینا دەکەن بە حەڕامی.

(37) ئەو زینا بە شتێکی باش و کلتورێکی مرۆڤ دۆست دەزانێ.

www.m-farman.com

له زۆر شوێنی تری کوردستانیش هەبووە و هەیە[38]، کەواتە ئەو تێڕوانینە بۆگەنە نێرسالارییەی پیاوانی کورد زادەی تێڕوانینی مێژووی کۆنی کورد نییە ئەوەندەی زادەی تێڕوانینی بۆگەنی ئاینی ئیسلامە[39]، هیچ شتێك هێندەی ئیسلام کاریگەری بەسەر کوردەوە نەبووە، لەڕێی ئەو ئاینەوە هەرچی کلتوور و فەرهەنگی ناشیرین و خراپی عەرەب هەیە گوێزرایەوە بۆ کورد و سیمای کۆمەڵی کوردی بە نێگەتیف گۆڕی"[40].

خاتوو ڕێکپۆش عەزیز دەڵێت: "ئەگەر کچ و کوڕ یەکیان خۆشویست دەبیٚ ڕەدوو بکەون"[41].

زۆرێك لەوانەی بە ناو داکۆکی لە مافی ئافرەت دەکەن، لە ڕاستیدا تەنها مەبەستیان بەرژەوەنی خۆیانە و هیچی تر، کچێك ئەگەر شووبکات و لەگەڵ پیاوەکەی باش بێت دەڵێن

---

(38) خۆشەویستان هەمووممان خەڵکی کوردستانین کەی زینا لە ناو کوردی بەشەرەف شتێکی باش بووە.

(39) ئەو مارەبڕینی شەرعی لەسەر ڕێگای ئیسلام بە بۆگەن ئەزانیٚ.

(40) سایتی: http://www.emrro.com/estaykicani.htm

(41) http://www.civilmag.com/news/komelaiaty/K%2027/aven%203azez/index.php

ئەوە لەلایەن پیاوەکەیەوە مافی پێشێل کراوە بە چەندین قسەی سەر قۆزی بن ئاڵۆز ماڵ لەو ئافرەتە تێك دەدەن، هانی ئافرەتان دەدەن تاکو لە ماڵەوە لەگەڵ پیاوەکانیان یان باوکیان یان براکانیان بە شەڕ بێن و دواتر ماڵ بە جێ بهێڵن و ڕوو بکەنە ئەوان، بۆ ئەوەی کێشەکانیان بۆ چارەسەر بکەن، ئەوانیش بۆ مەرامی خۆیان بە کاریان دەهێنن،یان بە ناوی ئازادیەوە وا لە ئافرەتان دەکەن کاری وا بکەن کە لەگەڵ کۆمەڵگای ئێمە ناگونجێ دواتر ئەو ئافرەتانە تووشی کێشە دێن لەگەڵ خێزانەکانیان بۆیە دەبێت هەڵبێن لە ماڵ و ڕووبکەنە ئەوان ئەوانیش داڵدەیان نادەن و گاڵتەیان پێ دەکەن، ئەوکاتی ئەو ئافرەتە دەکەوێتە سەرجادە و تووشی کەسی خراپ ئەبێ وتووشی کاری بێ ڕەوشتی دەبێت.

چەندین نموونەی زیندوو لە کوردستان:

(ن.ف.ك) کچێکی عەرەبی تەمەن 14 ساڵە ماڵی لە بەغدا ئەبێ، بە گوێی باوکی ناکا و لە ماڵ هەڵدێ، دێ بۆ (**سلێمانی**) کە لێی ئەپرسن بۆ هاتی بۆ کوردستان دەڵێت:

www.m-farman.com

هەندێ لە هاوڕێکانم باسیان دەکرد کە لە کوردستان سەنتەر و ڕێکخراو هەیە لەسەر (حقوق المرأە) داکۆکی لە مافی ئافرەت ئەکەن.. ئەت بەن بۆ خاریج...[42].

ئەو کچە کە دێتە (سلێمانی) تووشی زۆر نەهامەتی و کاری خراپ و کەسی خراپ دەبێ.. دواتر تووشی خاون تەکسیەك دەبێ بە ناوی (سەرکەوت) کوڕێکی بە دین و خاوەن ڕەوشت دەبێ..

(سەرکەوت) بە تەکسیەکەی خۆی سێ ڕۆژ ئەو کچە بەسەر هەموو سەنتەر و ڕێکخراوەکانی شاری (سلێمانی) دەگەڕێنێت هیچ کام لەو سەنتەر و ڕێکخراوانە وەری ناگرن.. زیاتر لە (100) تەلەفۆن ئەکا بێ سوودە..[43] باوکی (سەرکەوت)یش لە ترسی ئەوەی تووشی کێشەی یاسای نەبێت ناتوانێ ئەو کچە لە ماڵەکەی خۆیان بهێڵێتەوە.. بۆیە کچەکە دەکەوێتە سەر جادەکان و تووشی کاری بەدڕەوشتی دەبێت و باندەکانی لەشفرۆشی ئیستغلالی ئەکەن و کاری لەشفرۆشی بێ ئەکەن و

---

(42) ئۆڤیانووسێك لە تاوان (ل: 142) خەندان محمد جەزا.

(43) ئەوان تەنها مەبەستیان تێك دانی خێزانە.. ئەیانەوێ ئافرەتەکان لە ماڵ هەڵبێت پاشانیش ئەوان وەریان نەگرن و تووشی بەدڕەوشتی ببن.

www.m-farman.com

ئـەبێت بـە لەشـفرۆش.. کـە تـا ئێـستا ئـەو کـچە سـاڵێکە کـاری لەشفرۆشی ئەکات[44].

لەژمارە (211)ی "هەفتەنامەی ئاوێنە"دا ژنێك بەناوی هاژە دەڵێت: هەڕەشەی کوشتنم لەسەر بووە و لە ڕێکخراوی ئاسودە دەریـانکردوم، زۆریـان لـێ پارامـەوە کـە ئەگـەر بڕۆمـە دەرەوە کـەس نییـە بمگرێتـە خـۆی و دەکـوژرێم بـەڵام سـودی نـەبوو، وتیان برۆ دەرەوە چیت لێدێت با ببێیت...

دوای دەرکردنی لەبەردەم ڕێکخـراوی ئاسـودەدا تەکسییەکی گرتـووەو ئـەو شـۆفێری تاکـسیە دواتـر بردویەتیـە لای خـۆیو کاری لەشفرۆشی پێوە کراوە...

ئـەم کەیـسە گلـەیی زۆری لـە ڕێکخـراوی ئاسـوودە هـەبوو، باسـی لـەوە دەکـرد کـە پەنجـە مـۆری بـە زۆر پێکـراوەو لـە شـێڵتەرەکە دەرکـراوە و ئەوەشـی پـێ وتـراوە کـە نـاتوانین لـەوە زیاتر لای خۆمان بتهێڵینەوە لەبەر ئەوەی تۆ کەیسی ئێمە نیت. ئـــەم نموونەیـــە پێمانـــدەڵێت کەشـــێڵتەرەکانیش بوونەتـــە سەرچاوەی توندوتیژی دژ بەئافرەتان...[45].

---

(44) ئۆقیانووسێك لە تاوان (ل: 153-154-155) خەندان محمد جەزا.

(45) ڕاپۆرتەکەی ڕێخراوی (WOLA) سایتی:www.kurdistanonline.net

(م.س.ت) ئافرەتێکی تەمەن 26 ساڵە دەڵێت:

لە ماڵ هەلاّتم چووم بۆ یەکێك لە ڕێکخراوەکان، باسی هەموو ژیانی خۆم بۆ کردن، کە لە منیان دەپرسی جاریّ خەمی خۆیان بوو ئەیان ووت: ئۆ ئەوە مێردەکەی منیش بیرم کەوتەوە فلان شت!

یان یەکێکی جیقنی لیّ بوو زوو زوو ئەیووت "بەسە توخوا وسبە زۆر بیّ زەلەتی" وای ئەزانی من ڕامکردووە بۆ مەتعەم هاتووم!

بیّ زەلەتی چی من تێمهەڵدراوە باسی مێردەکەم ئەکەم، ئەو لەبری ئەوەی بۆم حەل کات!

ئاخر من چۆن بڕوام بە سەنتەر و ژن ومن هەیە! هەمووتان درۆ دەکەن.. ئیتر دوایی هەتا سیّ سەعات مناقەشەیان بوو بمبەن بۆ کویّ!

ووتم: لەسەر جادە یان لەو حەوشە ئەخەوم ووتیان: نابیّ دادەگیان هەر چۆنیّ بوو ئەو شەوە هێشتمیانەوە لێرە وویتان بخەوە بەلاّم دەسکاری هیچ مەکە...

بۆ بەیانی کچەکان هاتن و هەر کەسێکیان ئەهات شتی لێ ئەپرسیم، ڕۆژی پێشوو چیم ووتبوو عەینەن شت، یەکێ سەعات 8 هات هەمووی لێ پرسیم، یەکێکی تر سەعات هەشت ونیو، یەکێکی تر سەعات 9، تابوو بە سەعات (10) سەد جارم گێڕاوەتەوە، منیش زۆر تووڕە بووم ووتم شتێکم بۆ بکەن ئەگینا ڕادەکەم.. خۆ من ڕادیۆنیم هەر بیڵێمەوە و بیڵێمەوە..

ئەو ژنە دەڵێت: ئینجا منیان بردەوە بەرەو ماڵ، ووتم: باشە ئێستا ئێوە بۆ من ئەبەنەوە؟! بۆچی شکاتم بۆ ناکەن؟ ئەی ئێوە قسەی زل بۆ ئەکەن[46]؟

ووتیان: دادەگیان ئێمە ناتوانین ئەوە کێشەی زۆری لێ ئەبێتەوە ئەبێت خۆت بچی، ئینجا کێ ئەڵێ تۆ ڕاست ئەکەی[47]!

سەرەنجام ئەو ئافرەتە چونکە شوێنێکی نابێ و ئەوانیش داڵدەی نادەن، دەکەوێتە سەر جادەکان بۆیە تووشی کاری بەد

(46) ئەوانە تەنها قسەی زل زل دەکەن و هچی تر، ئەویش بۆ کاسبیەکەی خۆیان تا ئافرەتانی پێ هەڵخەلەتێنن.

(47) تووشی کێشەکەیان کردووە باوەڕیشی پێ ناکەن.

www.m-farman.com

ڕەوشتی ئەبێ و باندەکانی لەشفرۆشی ئیستغلالی ئەکەن و کاری لەشفرۆشی پێ ئەکەن و ئەبێت بە لەشفرۆش[48].

(**ماڵی خانزاد**) **یەکێکی ترە لەو سەنتەرانەی بە ناو بۆ داکۆکی کردن لە مافی ئافرەت دامەزراوە.. کەچی دەرکەوت ئەو ئافرەتانەی لەوێبوون بازرگانیان پێوە دەرکێ و کاری بەدرەوشتیان لەگەڵ دەکرێ..**

(**سوعاد**) **یەکێك لەو ئافرەتانەی لەوێ بووە دەڵێ:**

کۆمپانیایەك لە نزیك ماڵی خانزاد هەبوو.. هەمووی پیاو کاری تیا دەکرد پەیوەندی سەیر لە نێوان کچەکانی ماڵی خانزاد و ئەوان دروست ببوو، لەلای بەڕێوەبەری ماڵی خانزاد ئەو شتانە زۆر ئاسایی بوو...

(**سوعاد**) **دەڵێت: چەندین جار ئافرەتەکانی ئەوێ لەگەڵ پیاوانی کۆمپانیاکە و خاوەن کۆمپانیاکە و پاسەوانەکانی ماڵی خانزاد نوستوون.. ئەو پەیوەندیەش شتێکی ئاشکرابووە**[49].

---

(48) ئۆقیانووسێك لە تاوان (ل: 95-96-97) خەندان محمد جەزا.

(49) ڕۆژنامەی میدیا (ژ: 295/ل: 17) ساڵی 2007/6/26.

www.m-farman.com

(سوعاد) دەڵێت: ڕۆژێکیان خاوەن کۆمپانیاکە پەلاماری دام... ڕۆژێکی تریان نووستبووم.. چاوم کردەوە بینیم لە باوەشی پیاوێکم! سەیرم کرد برای بەڕێوەبەری ماڵی خانزادە داوای کاری جنسیم لێ ئەکا منیش بە هەر چۆنێك بێت خۆم لێ ڕزگار کرد(50).

ئەوانەی لەوێ بوونە چەندین حاڵەتی پێشێل کاری و بەدڕەوشتی دەگێڕنەوە کە لەگەڵیان کراوە.

(50) ڕۆژنامەی میدیا (ژ: 295/ل: 17) ساڵی 2007/6/26.

www.m-farman.com

بەرپاکردنی دژایەتی لە نێوان (نێر ومێ).

ئەم وێنەی خوارەوە لە ساڵنامەی (8مارس) بڵاوکراوەتەوە، کە یەکێتی ژنانی کوردستان دەریدەکات، لەم وێنە کاریکاتێریە دەبینین ژن وپیاوێك دانیشتوون پشتیان بە یەکەوەیە، ژنەکە بیر ئەکاتەوە بیرکردنەوەکەی بریتیە لە ئاشتی و سۆز و عاتفە کە کۆتری سپی لە خەیاڵاتی دەردەچێ، پیاوەکەش بیر ئەکاتەوە بیرکردنەوەکەی بریتیە دژایەتی و شەر و دڕندە بۆیە دێوەزمە و دڕندە لە خەیاڵاتی دەردەچێ.

(51)

(51) 8 مارس ژمارەی (11)ی ساڵی 2010/3/8.

ئامانجی سەرەکی ئەو جەندەریانە بریتیە لە بەرپاکردنی دژایەتی لە نێوان (نێر ومێ)، ئەوان ئامانجیان ئەوە نیە کە هەوڵبدەن بۆ باش کردنی حاڵی ئافرەتان بەڵکو ئەوان هەوڵدەدەن بۆ چاندنی تۆوی دوو بەرەکی و دژایەتی لە نێوان نێر ومێ).

لەلای ئەوان ئاوا تەفسیری نێوان خێزان ئەکرێ.. کە بەردەوام ژن و پیاو دژی یەکن و بەرانبەر یەك وەستاون بۆ جەنگ.. بەردەوام دەڵێن پیاو هۆکاری هەموو کێشەیەکە..
وەك خاتوو ئەڵماس مستەفا دەڵێت: هۆکاری سەرەکیی زۆربوونی کێشە کۆمەڵایەتییەکان پیاوانن[52].

ئافرەتیان وا تێگەیاندووە کە پیاو تۆی کردۆتە کویلە تۆش مرۆڤی وەك ئەو، کەواتە هەر کاتێ ئامۆژگاری کردی وەری مەگرە.. چونکە عەقلی تۆش وەك ئەوە.. کار لە ناو ماڵ بۆ پیاوەکەت مەکە چونکە ئەوە چەوسانەوەیە.. ئەگەر قبوڵت کرد دەکا تۆ نەخۆشی و تەواو نیت.

---

(52) http://www.amroyzanko.com/index.php?option=com_content&view=article&id=705:2010-06-17-13-57-19&catid=36:wtar&Itemid=55

هانی ئافرەت ئەدەن کە قبولّی حیوار نەکات هەر کاتێك کێشەیەکی لەگەڵ پیاوەکەی یان برایەکەی هەبوو تەنەزول نەکات با هەڵبێت لە ماڵ و هانا بۆ ئێمە بێنێت تا ئێمەش یارمەتی بدەین و دیفاعی لێ بکەین.. کاتێکیش ئەو ئافرەتە بە گوێیان ئەکات و کێشە لە ماڵ دروست ئەکات و هەڵدێ وهانا بۆ ئەوان ئەبا، ئەوان لەبری ئەوەی یارمەتی بدەن گاڵتەی پێ ئەکەن..

"شنۆ" کچێکی تەمەن 23 ساڵە و لە قۆناغی سێی ناوەندی دەخوێنێت، لە رێگەی دەزگاکانی راگەیاندنەوە رێکخراوی ئاسوودەی ناسیوە و بۆ چارەسەری کێشەیەکی پەنای بردۆتە ئەوێ، دوای سەردانی بۆ رێکخراوی ئاسوودە کێشەکەی ئاڵۆزتر بووەو.

شنۆ بەم شێوەیە باس لەکاتی مانەوەی خۆی دەکات لەرێکخراوی ئاسوودەکە ماوەی دوو هەفتە لەوێ ماوەتەوە:

"ئەو شوێنەی تێیدا بووم وەك زیندان وابوو، زۆر حەزم دەکرد لەو شوێنە رزگارم بێت، جۆری کێشەکەم یاسایی و کۆمەڵایەتی بوو، لە ڕووی یاساییەوە هیچم بۆ نەکرا، پارێزەری تایبەتم نەبوو دوای هاتنە دەرەوەم هیچ بەدواداچوونێك بۆ

www.m-farman.com

کێشەکەم نەکرا... لە کاتی مانەوەمدا سزادانی دەروونیم لەشێڵتەرەکەدا بەدیکرد، ئەویش بەقسە پێوتن و ئیهانەکردنمان بە قسەی نەشیاو، هیچ هاوکارییەکیان نەدەکردین نە لە ڕووی دەرونییەوە و نە لەڕووی تەندروستییەوە، بەڕێوەبەری ئەم ڕێکخراوە هیچ کات هەڵنەدەستا بە ئەرکی لێپرسینەوە لەگەڵ کارمەندەکان لە کاتی بوونی سکاڵادا، لەسەر ڕەزامەندی خۆم شێڵتەرم بەجێهێشت لەبەر ئەوەی تەواو بێزار ببووم[53].

خاتوو گولاڵە پشدەری دەڵێت: ئەگەر ژن لە چوارچێوەی تەنیا ڕۆڵی هاوسەرایەتی و دایکایەتی دابێت ئەوە ئەو کۆمەڵگایە نەخۆشە[54].

---

(53) ڕاپۆرتەکەی ڕێخراوی (WOLA) سایتی: www.kurdistanonline.net

(54) ڕۆژنامەی کوردستان ڕاپۆرت (ژ:415/ ل: 8).

www.m-farman.com

ئەوانـەی بانگەشـەی بـە نـاو ئـازادی ئـافرەت ئەکـەن هۆکـاری سـەرەکین بـۆ زیـادبوونی ڕێـژەی خـۆ سـووتاندن و ژن کـوژی.. چونکە ئەوان خۆسووتاندن بە شتێکی زۆر باش ئەزانن و ئـەڵێن شێرە ژن بوو تەنەزولی نەکرد بۆ خێزانەکـەی خـۆی سـووتاند لـە بری ئەوەی خۆ سووتاندن لە پێش چاوی ئافرەتـان ڕەش بکـەن شیرینی دەکەن..

خاتوو خانم رحیم دەڵێت: ژنان هۆشـیاربوونەتەوە چـیتر ژێـر دەسـتەیی قبـوڵ ناکـەن، تەنانـەت زیـادبوونی کوشـتنی ژنـانیش هەر ئەوەیە...[55].

کاتێـك كـاك ئەرسـەلان مـەحمود دەپرسـێت: ئـەو هۆكارانـەی مرۆڤ بەرەو خۆكوشتن و خۆسوتاندن دەبەن چین، دواجـار بڵێـی ئەو دوانەیە ئافرەتی كورد بـەرەو كـوێ دەبـەن، ئایـا ئـەوەجۆرێك لە شێتی و خۆبەدەستەوەدانی قـەدەر بەهـەموو ڕەهەندەكانیـەوە ناگەیەنێت؟..

(55) ڕۆژنامــەی هاوڵاتی (ژ:399/ ل: 15) ساڵی 2008/2/24.

لە وەڵامدا خاتوو گۆنا سەعید دەڵێت: نەخێر ئەوە شێتی نییە، ئەوە پەیامی ژنانە بەم شێوەیە لە ژیان کە بەسەریاندا سەپێنراوە و کە نایانەوێ قبوڵی بکەن و لەهەمان کاتدا هیچ چارەسەرێکیان نییە بۆ رزگار بوون لەدەستی. هەر ژنێك بەهەر هۆیەك خۆی ئەسوتێنێ مانای ئەوەیە شتێك نوقسانە لەم کۆمەڵگەیەدا بە رادەیەك کە ئینسانەکان تێیدا بەرگەی ژیان ناگرن[(56)].

بە ئافرەتان دەڵێن کە بینیت پیاوەکەت یان براکەت قسەیەکی پێ ووتی قبوڵی مەکە و بەرەنگاری بەوە چونکە تۆش وەك ئەو بەشەری مردن باشترە لەو ژیانە.. کە کێشەشت بوو وەرە بۆ خۆمان بۆت حەڵ دەکەین، هێندێ لە ئافرەتانیش بە گوێیان دەکەن و کێشە دەنێنەوە و هەڵدێن و دەچنە لای ئەوان پاشان چی ڕوودەدا؟؟؟

کاتێك کابرا ئەبینێ خێزانەکەی یان خوشکەکەی یان کچەکەی هیچ ڕێزێك بۆ ئەوان دانانێ و هەڵدێ و ماڵ بە جێ دەهێڵێ و شەوان لەسەر جادە دەخەوێ لەو سەنتەرانەش شکات لە کەس وکاری خۆی دەکات دەڵێن کچەکەمان سەری

---

(56) http://www.emrro.com/gonasehidher.htm

شۆڕ کردین.. بۆیە ئەچن هێندێ پارە ئەدەنە خاوەن سەنتەرەکە تا کچەکەیان تەسلیم بکاتەوە.. دواتر بە کوشتنی ئافرەتەکە کۆتایی پێ دێ.

یەکێك لەو ئافرەتانەی (ماڵی خانزاد) بە ناوی (رازاو) دەگێڕیتەوە دەڵێت:(57)

(هاوژین) یەکێك بوو لەو ئافرەتانەی کە درایەوە دەست باوکی ودوای چەند ڕۆژێك برا و باوکی بە بلۆك کوشتیان..

کە باوکی هاتە ماڵی خانزاد هاوژین خۆی لە حەمامەکە نابوو، بەڕێوبەری ماڵی خانزاد فەرمانی دا بیهێننە دەرەوە، هاوژین هاواری دەکرد ودەگریا.. بەڵام ئەوان هێنایان ودایانە دەستی باوکی...

(رازاو) دەڵێت: دوای دوو ڕۆژ من لە پرسگە دانیشتبووم چاوەڕوانی هاتنی نانم دەکرد، زەنگی تەلەفۆنەکە لێیدا، هەڵمگرت باوکی هاوژین بوو، گووتی: سوپاسی هاوکاریتان دەکەم ئەوە کچەکەم کوشت(58).

---

(57) (ماڵی خانزاد) یەکێکە لەو سەنتەرانەی بە ناو بۆ داکۆکی کردن لە مافی ئافرەت دامەزراوە.

(58) ڕۆژنامەی میدیا ژمارە (296-295)ی ساڵی 2007/6/26.

رۆژی 2009/9/9 کچێك بەناوی (ژیان عەلی) لە ناو باخی خۆیاندا کوژراو کرا بەژێر گڵەوە، پێشتر ئەم کچە لە شێڵتەری رێکخراوی ئاسودە داڵدەدراوە[59].

کاتــژمێر 11ی شــەوی رۆژی 2008/11/5 لــە رێکخــراوی ئاسودە ژنێك درایە بەر دەستڕێژی گوللە و بەسەختی بریندار کرا[60].

لەبەرنامەیەکی ڕادیۆی نەوا دا کە مێوانداری خاتوو (چلورە) کرابوو، خاوەنی سەنتەی (خاتوو زین)[61] **ئافرەتێك پەیوەندی کرد گوتی: ڕێکخراوەکان هیچ پشتگیریەك لە ئافرەت ناکەن، من خۆم هاوڕێیەکم هەبووە، – دوای ئەوەی لە ماڵەوە هەڵدێت– دەچێتە ڕێکخراوەکانی ژنان مانگێك لەوێ دەمێنێتەوە، دواتر ڕەوانی ماڵەوەیان کردۆتەوە، پاشان ئافرەتەکەیان کوشتووە، کەچی ڕێکخراوەکان هیچ لێیان نەپرسیوەتەوە، ئایا ماوە نەماوە؟! من نازانم باشە ئەمانە خەریکی چین؟! تەنها مەعاش وەرگرتن و گیرفان پڕکردنە هیچی تر..**[62]!!

(59) ڕاپۆرتەکەی ڕێخراوی (WOLA) سایتی:www.kurdistanonline.net

(60) ڕاپۆرتەکەی ڕێخراوی (WOLA) سایتی:www.kurdistanonline.net

(61) سەنتەی خاتوو زین لە ساڵی 2000/5/27 بە ڕەسمی کراوەتەوە.

(62) بەرنامەیەکی ڕادیۆی نەوا کە مێوانداری خاتوو (چلورە)ی کردبوو، خاوەنی سەنتەی (خاتوو زین)، لە بەرواری 2008/3/1 سەعات (4)ی ئێوارە.

له رۆژنامەی رێوان له ژماره 204دا بلاوکراوەتەوە که تێیدا باسی کوشتنی کچێك و زیندەبەچاڵکردنی دەکات لەلایەن باوکیەوە، ئەم کچە لە هەردوو شێڵتەری بەڕێوبەرایەتی بەدواداچونی توندوتیژی و دواتر لە رێکخراوی ئاسودە داڵدەدراوە[63].

بەرێزان سەیرکەن دەبینین کوشتنەکان دوای هەلاتنی ئافرەتەکان دەسپێدەکات کە بە دۆلی داکۆکی کارانی مافی ئافرەت هەلدێن ئینجا تووشی کوشتن ئەبن.

(63) ڕاپۆرتەکەی ڕێخراوی (WOLA) سایتی: www.kurdistanonline.net

بــەم دواییــە یــەکێتی زانایــان داوایــان لــە وەزارەتــی تەندرووستی کرد کە لە نەخۆشخانەی لە دایك بوون و منـدالآن پزیــشکی پیــاو نــەمینێت ئــافرەت دابنــرێ، وەزارەتــی تەندرووسـتیش رەزامەنـدی لەسـەر داواکاریەکـە نیـشاندا، بـەلاّم یەکێتی ئافرەتانی کوردستان بە توندی نارەزاییان دەربری لەو بارەیــەوە نووســراویان بــەرز کــردوە کــە دەبێــت هــەر پیــاو بمینێتەوە[64].

ئایا ئـەوە ئـارەزووی خۆیانـە بۆ پیـاو یـان ئـارەزووی هـەموو ئافرەتانی کوردستان؟ ئایا ئەوە ستەم نیـە بەرانبـەر ئـافرەت؟ با ڕاپرسیەك بکەن بزانن چەند ئافرەت بەو بڕیارەی ئەوان ڕازین؟!

یـان پـڕۆژە یاسـایەکیان دایـە پەرلـەمان هـەر ئافرەتێـك سـەر بەهەوێ شوو بکات غەرامە بکرێ.. ئایا ئـەوە پێـشێل کـاری نیـە بەرانبـەر ئـافرەت، ئەگـەر ئافرەتێـك بـە ئـازادی خـۆی بـەوە ڕازی بێت پێشێلکاری نیە ڕێگای لێ بگیرێت؟!

---

(64) ڕۆژنامــەی میدیا (ژ:322/ ل: 2)ی ساڵی 2008/1/15.

دژایەتی کردنی ئیسلام

ئەوانەی بە ناو داکۆکی لە مافی ئافرەت دەکەن، ئامانجی سەرەکیان دژایەتی کردنی ئیسلام و ناشیرین کردن و لە ناو بردنی بەها بەرزەکانی ئیسلامە.. بۆیە دەبینین لە هەموو ووتار و نووسینەکانیان هێرش دەکەنە سەر ئیسلام و مامۆستایانی ئایینی، چ قسەی ناشیرین هەیە بە ئیسلام و بە موسڵمانان دەڵێن، لە کاتێکدا جنێودان و قسە ووتن بە دین لێپرسینەوەی یاسایی لەسەرە و سزای یاسایی لەسەرە لە هەموو یاساکانی جیهاندا..

www.m-farman.com

سزای یاسایی سووکایەتی کردن بە ئاین:

مـادەی (372)ی (قـانون العقوبـات العراقـی) ژمـارە (111)ی سـاڵی (1969)ــە کـە ئێـستا لـە عێـراق و هـەرێمی کوردسـتان کاری پێ دەکرێ:

الجرائم التی تمس الشعور الدینی

ئەو تاوانانەی دەرحەق بە ئایین دەکرێ

الاول: یعاقب بالحبس مدة لاتزید علی ثلاث سنوات أو بغرامة...

واتە: سزادەدرێ بـە زینـدانی لـە سـێ سـاڵ زیـاتر نـەبێ یـان غرامە دەکرێ بە...

أ- من اعتدی باحدی طرق العلانیة علی معتقد لاحدی الطوائف الدینیة او حقر من شعائرها.

واتــە: هــەر کەســێك بــە ئاشــکرا ســووکایەتی بکــات بــە بیروبــاوەری گرۆهێکــی ئــاینی یــان ســووکایەتی بکــات بــە دروشمێکی دینی.

ب- من تعمد التشويش على اقامة شعائر طائفة دينية او على حفل او اجتماع ديني او تعمد منع او تعطيل اقامة شئ من ذلك.

واته: هەر كەسێك بە ئەنقەست دروشمێكی دینی بشێوێنێ یان ئاهەنگێكی دینی یان كۆبوونەوەیەكی دینی یان ڕێگر بێت لە ئەنجامدانی ئەو دروشمانە.

ج- من خرب او اتلف او شوه او دنس بناء معد لاقامة شعائر طائفة دينية او رمز او شيئا اخر له حرمة دينية.

واته: هەر كەسێك شوێنی ئەنجامدانی دروشمی ئایینی یان هەر شتێكی تر پیرۆزی دینی بڕوخێنێ یان لەناوی بەرێت یان بیشێوێنێت یان پیسی بكات،

د- من طبع او نشر كتابا مقدسا عند طائفة دينية اذا حرف نصه عمدا تحريفا يغير من معناه او اذا استخف بحكم من احكامه او شي من تعليماته.

واته: هەر كەسێك كتێبێكی پیرۆزی ئایینی ناوەڕۆكی بگۆڕێ كە واتاكەی تێك بدات یان سووكایەتی بە حوكم و ڕێنموویەكانی بكات وبە كەمی بزانێ.

هـ – من اهان علنا رمزا او شخصا هو موضع تقديس او تمجيد او احترام لدى طائفة دينية.

واتـه: هـەر کەسـێك بـه ئاشـکرا سـووکایەتی بە هێمایـەك یـان کەسێکی ئایینی بکات کە بە ڕێزە و بە پیرۆز ئەزانرێ لای ئـایین پەروەرانی.

و– من قلد علنا نسكا او حفلا دينيا بقصد السخرية منه.

واتــه: هــەر کەســێك بــه گاڵتــه جاریــەوە دروشمێکــی ئــاینی ئەنجام بدات.

الثاني:يعاقب بالحبس مدة لاتقل عن سنة ولاتزيد على ثلاث سنوات أو بغرامة...

واته: سزادەدرێ بە زیندانی لە ساڵێك کەمتر نەبێت و لە سێ ساڵیش زیاتر نەبێ یان غرامه دەکرێ بە...

كل من تعرض باحدى طرق العلانية للفظ الجلالة سبا او قذفا باية صيغة كانت

واته: هەر کەسێك بە هەر ڕێگایەکی ئاشکرا بێت سووکایەتی و جنێو بە (لفظ الجلالة) بدا، واته: خوا.

خوێنەری بەرێز من هیچ نالێم تەنها خۆت حوکم بدە بزانە ئەوانەی خوارەوە گاڵتە و جنێو سوکایەتی نیە بە دینمان.. بزانە ئەو یاسایەی سەرەوە دەیانگرێتەوە..

ئەم وێنەی خوارەوە لە ساڵنامەی (8مارس) بلاّوکراوەتەوە، کە یەکێتی ژنانی کوردستان دەریدەکات، لەم وێنە کاریکاتێریە دەبینین ژنێك عەبایەکی لەسەرە و پێچەی بە ڕوخساریەوەیە و پەنجەوانەی لە دەستە، عەبایەکەی دوو قوفڵی پێوەیە..

پیاوێکیش وەکوو شەیتان و ئاژەڵی دڕندە دوو قۆچی هەیە و کەمێك ڕیشی هەیە و پۆشاکێکی کوردی لەبەردایە، کلیلێکی بە دەستەوەیە کە عەبایەکەی پێ قوفڵ داوە.. واتە: پیاوی کوردی موسلمان ئاوایە بەرانبەر بە ژن.

(65)

(65) 8 مارس ژمارەی (5)ی ساڵی 2004/3/8.

خاتوو **شاناز بەرزنجی** دەڵێت: لەو ڕۆژەوە ئیسلام پێی نایە کوردستان هەر بەشی ژنانی کورد بەش مەینەتیی و کوێرەوەرییە، قورئان ئەو کتێبەیە کەپڕە لە بەدڕەوشتیی بەرامبەر ئافرەتان و پیاوان هاندەدا بۆ فرەژنیی و لێدانی ژنان و پێشێلکردنی مافەکانیان و بە ڕەوا زانینی کوشتنیان و بەردەبارانکردن و هەموو ناشیرینیەکانی تر[66].

خاتوو **تاڤگە سابیر** دەڵێت: ئیسلام هات و بەسەپاندنی فکر و یاسایە جەنگەلستانیەکەی دورگەی عەرەب هەموو بەها جوان و داب ونەریتە ڕەسەنە جوانەکانی کوردی خنکاند! ئیسلام هات و ژنی کردە پلە دوو و فرەژنی و چەوسانەوەی ژنی سەپاند! لە شکری داگیرکەری ئیسلام هات و بە زەبری شمشێر **و لافاوی خوێن هەموو یاسا و شەرعە دواکەتوو و دژە ئینسانیەکانی سەپاند کە زۆرینەی دژی ژنە** [67].

خاتوو **هۆزان محمود** کە ڕێخەری کەمپینی نێونەتەوەییە بۆ لابردنی مادەی (6) لە دەستووری هەرێمی کوردستان، ئەو نەك

(66) سایتی: http://www.emrro.com/estaykicani.htm

(67) سایتی: http://www.emrro.com/pkurdistan.htm

تەنها ئیسلامی پێ خراپە، بەڵکو هەموو ئاینە ئاسمانیەکانی پێ خراپە، بەوە لە قەڵەمی دەدات کە هەموو ئاینەکان دژی ژنانن و ئازادی مرۆڤ پێشێل دەکەن و ناهێلێن بە مافەکانی بگات دەڵێت:

مەسەلە بەس تەنها لەگەڵ ئیسلام نییە، من پێم وایە هەموو ئاینەکان دژی ژنان، دژی ئازادی ئینسانەکان و هی ئەم سەردەمە نین بۆیە ناگونجێن لەگەڵ عەقلییەتی پێشکەوتنخوازی ئەم سەردەمە و دەستکەوتەکانی بەشەرییەت، هەر بۆیە ئیسلام و شەریعەتەکەی نابێت بەشێك بێت لە دەسەڵات و دەستوور، هێشتنەوەی بەندی حەوت[68] یاری کردنە بە چارەنووسی خەڵکی کوردستان و ماف وئازادی

---

(68) ئەو کەمپینە لە چەند کەسێك پێك هاتووە کە هەموو هەوڵیان بریتیە بۆ ئەوەی ئیسلام دوور بخەنەوە لە ژیانی خەڵکی، بۆیە دژایەتی مادەی (6) دەکەن لە یاسای هەرێم، چونکە یاساکە دەڵێت: بنەماکانی شەریعەتی ئیسلام یەکێکن لە سەرچاوە سەرەکیەکانی یاسادانان، ئەمەش دەقی مادەی (6)ە لە یاسای هەرێم "ئەم دەستوورە جەخت لەسەر ناسنامەی موسلمانێتی زۆرینەی گەلی کوردستان دەکات و بنەماکانی شەریعەتی ئیسلام یەکێکن لە سەرچاوە سەرەکیەکانی یاسادانان، هەروەها تەواوی مافە ئاینیەکانی مەسیحی وئێزیدی و هی دیکە لە ئازادی باوەڕ وپیادە کردنی ئایین دەستەبەردەکات" دەستووری هەرێمی کوردستان.

ئینسانەکان ئەسپێرن بە ئاین، بە ڕای من ئەمە فاشییەت درووست دەکات[69].

د. نەزەند بەگیخانی: کە چالاکە لە بواری ئافرەتان دەڵێت:

ئایین پاڵپشتیی لە ملکەچیو ژێردەستەییو بێ مافی ژن دەکات، هەرسێ ئایینەکە (یەهودی، مەسیحیەت، ئیسلام) ستروکتورێکی پتەوی پیاوسالارییان هەیە، هەمویان هەوڵی کۆنترۆڵکردنی جەستە و سێکچوالیێتیی ژنیان داوە، جیاوازیی ئایینی ئیسلام لەگەڵ ئایینەکانی دیکە، ئەوەیە دەست دەخاتە ناو وردەکارییەکانی ڕۆژانەی خەڵك و کۆمەڵگەوە، ئایین ڕۆڵی زۆرە لەو پێشێلکاریانەی لە کۆمەڵگەدا بەرامبەر بە ئافرەت دەکرێت... ئایین بۆتە هۆکاری سەرەکیی بۆ پێشێلکردنی ماف و ئازادی، دیارە لە ڕووی مێژوییەوە هەموو ئایینەکان ئەو ڕۆڵەیان بینیوە..

پاشان دەڵێت: -دەبینین- لە یاسای باری کەسێتیدا ئەو هۆشیارییە بەدی نەکرا، من یەکێك بوم لەو کەسانەی لەو خۆپیشاندانانەی کە چەند ڕێکخراوێکی ئافرەتان بۆ بەردەم

(69) http://www.equalityiniraq.com/ka/index.php?option=com_content&view=article&id=77:2008-09-22-22-58-09&catid=35:articles&Itemid=66

www.m-farman.com

پەرلەمانی کوردستان سازیان کردبو، بۆ پشتگیریکردنی ریفۆرمی یاسای باری کەسێتی، ئەوانەی لەوێبوین چەند کەسێکی کەم بوین، دواتریش کە یاسای فرەژنی پەسەندکرا، کەس ئامادەنەبوو بێتە سەر شەقامو ناڕەزایی لەدژی بڕیارەکەی پەرلەمان دەرببڕێت، ئەمە زۆر لێکدانەوە هەڵدەگرێت، لە سەروی هەموویەوە لاوازیی هۆشیاریی تاك لەمەڕ مافە مەدەنییەکانیان دەردەخات، کەچی سەیردەکەیت لەسەر کاریکاتۆرێکی دانیمارکی کە لەسەر کەسایەتیی پێغەمبەر کرابو، نیوەی خەڵکی هەولێر رژانە سەر شەقام بۆ خۆپیشاندان لەدژی ئەو وێنانە کە هیچ پەیوەندیان بە ژیانی رۆژانەی ئێمەوە نییە [70].

خاتوو کەژاڵ حەمە ڕەشید دەڵێت: دینی ئیسلام و پەیرەویکردنی یاساکانی ئیسلام گەورەترین پێشێلکاری مافەکانی مرۆڤە و بە تایبەتی ژنان، بۆیە دەبێت بڕیار لەسەر جیاکردنەوەی دین لە دام و دەزگاکانی بەڕێوەبردنی کۆمەڵگا بدەین و کاریان بۆ بکرێت[71].

---

(70) دیمانەکە ڕۆژمانەی ڕۆژنامە لەگەڵی سازی دابوو، سایتی سبەیش لەوێی وەرگرتووە، /http://www.sbeiy.com

(71) گفتوگۆی سایتی هاوپشتی لەگەڵ " کەژاڵ حەمە ڕەشید" سەبارەت بەیاسای باری کەسێتی و پەسندکردنی فرەژنی لەلایەن پەرلەمانی کوردستان"

خاتوو **هاوژین حەمە ڕەشید**، بێ ڕێزی بەرامبەر هەموو پێغەمبەرانی خوا دەکات و بەوە ناویان دەبا کە هەر یەکەو چەند ئافرەتێکیان لە ژوورەوە کردووە و کاری (؟؟؟) کە دەڵێت:

"سێکسی بە کۆمەڵ ئەو پرۆسە سێکسییەیە کە دوو کەس زیاتر لە کردەی سێکسیدا بەشدار دەبن.... جا گرنگ نییە چەند ژنن یاخود چەند پیاون.. ئەم پرۆسەیە لە کۆمەڵگە ئازادەکاندا بە ئاشکرا و لە زۆر باردا بە فەرمی و یاسایی ڕێی پێدراوە... بەڵام لە کۆمەڵگە داخراو و نەریتی و ئاینییەکانیشدا بە جۆرێکی دیکە و لە ژێر ناوی فرە ژنی ڕەوایەتی دراوە بە سێکسی بە کۆمەڵ... کە پیاوی خاوەن دوو ژن لە ژوورێك و بەرهەیوانێکدا دەژیت و لە نێوان هەردوو ژنەکەی لە سەر یەك جێ سێکس دەکات... ئەمە جگە لە ژنەکانی پەیامبەرە ئاینیەکانیش حەزرەتی ئیبراهیم و یەعقوب و یوسف و داود هەریەکە و دووژنیان هەبووە و پێغەمبەری موسڵمانانیش لە کاتی وەفاتیدا یازدە ژنی هەبووە و لای ماونەتەوە... لەو سەردەمەشدا لە کوخێکی قوڕیندا کە زۆر جار تەنیا ژوورێك

www.m-farman.com

بووه و یەك سەرجێیان هەبووە و لە یەك كاتدا پیاوەكە لە نێوان دوو یان سێ ژندا كردەی سێكسی ئەنجامداوە[72].

دیارە ئەو ئافرەتە ئاستی ڕۆشنبیری زۆر نزمە لەبەر ئەوەی:

یەكەم: هیچ شارەزایی لە مێژوو نیە و وا ئەزانێ ئەوەی 1000 ساڵ پێش ئێستا ژیابێت ئەوە لە كوخ ژیاوە و تەنها كوخ هەبووە و هیچی تر، لە كاتێكا دەبینین ئەو بینا و معماریەی ئەو كاتی هەبوو هی سەردەمی خۆمان سەری لێ دەرناكەن..

دووەم: هیچ شارەزایی لە دین نیە وقسەی تیا دەكات، كە دەڵێت: پێغەمبەری ئیسلام هەموو ژنەكانی لە ژوورێك كردووە و لە یەك جێگا.. ئەوەی بزانێ قیبلە ڕووی لە كوێیە ئەزانێ ئەو كارە لە ئیسلامدا حەرامە.. پێغەمبەریش (صلی) بۆ هەر خێزانێكی خانوویەكی ئامادەكردووە، ئەوە مێژوو نووسیویەتییەوە و شوێنەوارەكەی دیارە.. ئەمەش وێنەی ژووری خێزانەكانی پێغەمبەرە (صلی).

(72) ڕۆژنامەی ڕووداو:www.rudaw.net فیمینیستەكانی ئێمە و سێكسی بە كۆمەڵ.

خاتوو گوڵاڵە پشدەری دەڵێت: ئەگەر یاسا لەسەر بنەمای شەریعەتی ئیسلام بێت، ئەوە لەگەڵ خواستەکان و ئارەزووەکانی نەوەی نوێ ناگونجێت و ناکۆکی لە نێوان دەسەڵات و گەل دروست دەکات... بە بۆچوونی من یاسا و ئایین لە یەکتر دوور بکرێنەوە گرفت و ئاریشەکانی کۆمەڵگا کەمتر دەکاتەوە(73).

خاتوو فائزە جلال دەڵێت: ئاین خراپترین گواستنەوەیە لە جیاوازی بایۆلۆژییەکان بۆ دنیایەکی بێ ماف و سەرکووتگەر و لە قاڵبدراوی کۆمەڵایەتی بۆ ژنان، کە کاریگەری و قورسای گەورەی لە سەر کەلتور و یاسا و خێزانیش داناوە، ئایین ئەوندە مێشکی مرۆڤی بچووك کردۆتەوە، کە بڕوای بە وەهم و بۆچوونی ناواقعی بەرامبەر بەرەگەزی مێ هەبێت و تا دەگاتە ئەو ڕادەی ژنان ناسنامەی خۆیان وون بکەن، ئەفسانەی ئاینی وایکردوە، مرۆڤ لە ئاست ڕاستییەکانی ژیانکردن کوێر و نادیدە بێت، ئاین پێمان دەڵێت جەستەی ژن بەشێکە لە موڵکی پیاو و دەتوانێت وەك کێڵگەکانی ئازادانە بیکێڵێت، هەر وەك

(73) ڕۆژنامـــەی کوردستان ڕاپۆرت (ژ:415/ ل: 8).

لەم ئایەتە هاتووە "نسائكم حرث لكم فاحرثهن كما تشائون"[74] ئایین لەدەمی پەیامبەرەکانییەوە پێمان دەڵێت "انما النساء ناقصات العقل والدین" تەنانەت لە هەموو ئایینە یەکتاپەرستەکاندا ژنان شەرەفی پەیامبەرییان پێنەبەخشراوە و لە ئایینی ئیسلامدا ژن بۆی نییە لە مینبەری مزگەوتەکانەوە بانگی نوێژ بدات[75].

(74) ئەوی ئەو خاتوونە بە ئایەت ناوی دەبات لە قورئانی موسلماناندا نیە وئایەت نیە، نازانم ئەو لەسەر چ ئاینێکە ڕەنگە لە ئاینەکەی ئەودا ئایەتێکی ئاوا هەبێت، بە داخەوە لەسەردەمی تەکنەلۆژیادا کە تەنها بە ووشەیەك لە ئەنتەرنێت چیت ویست دەیدۆزیەوە کەچی نەزانی ئایەتێك چۆن دەنووسرێ.

(75) http://kurdpost.org/details.aspx?Jimare=12&Besh=Birwra

سـزای یاسـایی سـووکایەتی کـردن بـە کەسـێکی پـیرۆزی ئـایینی مـادەی (372)ی (قـانون العقوبـات العراقـی) ژمـارە (111)ی سـاڵی (1969)ـــە کـە ئێـستا لـە عێـراق و هـەرێمی کوردستان کاری پیٚ دەکریٚ:

یعاقب بالحبس مدة لاتزيد على ثلاث ســــنوات أو بغرامة...
واتە: سزادەدریٚ بە زیندانی لە سیٚ ساڵ زیاتر نەبیٚ یان غرامە دەکریٚ بە...

من اهان علنا رمزا او شخصا هو موضع تقديس او تمجيد او احترام لدى طائفة دينية.

واتـە: هـەر کەسـێك بـە ئاشـکرا سـووکایەتی بـە هێمایـەك یـان کەسێکی ئاینی بکات کـە بـەرێزە و بـە پـیرۆز ئـەزانریٚ لای ئـایین پەروەرانی.

خاتوو نیان عمر دەڵێت: زۆربەی مامۆسـتایانی ئـایینی ئێمـە خێزانیان تێك هەڵوەشاندووە، قوریان کردووە بەسەری خەڵکی،

www.m-farman.com

ئەزانی ئافرەتانی ئێمە چەنێ تووشی نەخۆشی نەفسی بوون – بەدەستی مامۆستایانی ئایینی– من قسەم لەسەر ئەوەیە تەڵاقم کەوت تەڵاقم نەکەوت.. ئیتر ئافرەتی ئێمە دایم لە لای شێخ و مەشایخ و مەلاوەیە، ئەو مەلایە دەڵێ کەوت ئەو مەلایە دەڵێ نەکەوت، بۆیە من زۆرجار دەڵێم: چۆنە بڕۆی لەگەڵیا، تەڵاقەکە کەوتبێ نەکەوتبێت بژی لەگەڵ ئەوکەسەیا[76].

خاتوو شاناز بەرزنجی دەڵێت: مەلا و پیاوە ئایینییەکانی کوردیش رۆڵیان لەم گۆڕانکاریە نێگەتیفەدا بینی و سەدان هەنگاو ژیانی ئاسایی کوردیان شێواند و ئەو کەشە جوانەی هەڵبژاردنی نێر و مێ بۆ یەکتریان بە بەدڕەوشتی دایە قەڵەم و لەجێیدا کولتووری ناشیرینی فرەژنیی و کڕین و فرۆشتنی ئافرەتان بەناوی مارەیی و ئەو چەشنە نەریت و شتە بێ واتایانەیان هێنایە ناوەوە، ئیتر شێخ و مەلا و پیاوانی ئاینی ئیسلامی کورد ئەو ئاینەی ئیسلامیان بەکارهێنا بۆ بەجێهێنانی مەرامەکانیان جوانترین کچ هەر لە مەلا و شێخ و پیاوە ئاینیی و سەرۆك خێل و ئاغا و دارودەستەکانیان مارە دەکران...

(76) ڕادیۆی جەماوەر بەرواری (2008/3/8) کاتژمێر (01:58)ی ئێوارە.

هـەر ئیـسلام لـە بنەڕەتـەوە بیرۆکـە و تیۆزێکـی تیرۆریـست و مرۆڤ کوژە کـە ئـەمڕۆ بەپـشتگیریی هـەردوو حیزبـە گەندەڵەکـەی کوردسـتان تـا دێـت بـەرەوپێش دەچـن، لـە جێـی دروسـتکردنی شــوێنە گــشتییەکان و خزمــەتکردنی خــەڵك و جــوانکردنی شارەکان و بـە شارسـتانی کردنـی کوردسـتان، تـا دێـت هـەردوو حزبەکــە زیــاتر هاریکــاریی مــەلا و پیــاوە ئایینییــە بێکــارە گەندەڵـەکان دەکـەن و لـە کـوێ بیانـەوێ مزگـەوتیان بـۆ دروسـت دەکەن و تاد[77].

خــاتوو ســەرگوڵ ئــەحمــەد دەڵێــت: حوکومــەتی هــەرێمی کوردستانیش لە کاتیکدا دەیانەوێت یاسایەکی کۆنەپەرست لـە کوردســـتاندا جــێگیر بکـــەن... دەیـــان دەزگـــا و ڕێکخـــراوی کۆنەپەرستی وەك وەزارەتی ئەوقاف... هتد، دامەزراندووە[78].

---

(77) سایتی: http://www.emrro.com/estaykicani.htm

(78) http://www.hawpshti.com/ku/index.php?option=com_content&task=view&id=2161&Itemid=26

د. **نەزەند بەگیخانی** دەڵێت: لە بارودۆخێکی ئاوادا و کاتێ کۆمەڵگە بە هێزی غەریزە رەفتار دەکات و دەسەڵاتی سیاسیش ستراتیژیەت و پرۆگرامی پێویست و گونجاوی نیە بۆ ئاراستەکردن و چاککردنی ئەو بارودۆخە، ئەوە مزگەوت دەبێتە هێزی زاڵ و رابەری کۆمەڵگە، مزگەوتیش لە رێگای سەرکوتکردن و ریسواکردنی ئازادی بە ناوی بەرەڵلایی و بەدرەفتاری و بەدرەوشتیەوە خەڵك چەواشە دەکات و کۆمەڵ بەرەو دواکەوتوویی و نابەخشندەیی و توندرەوی رادەدات.

هەستکردن بە گوناهیش کە مەلاکان لە رێگای گوتارە نەشاز و پڕ لە نەزانیەکانیان برەوی پێدەدەن، کچ و کوڕێکی زۆر بەرەو نەخۆشیی دەروونی وەکو خۆخواردنەوە و خەمۆکی تا ئاستی خۆکوشتن دەبات[79].

****

لە کۆتایدا: خۆشحاڵ دەبم ئەگەر پێشنیار و تێبینی و رەخنەکانتان پێ بگات لە بارەی ئەو کتێبەوە یان کتێبەکانی دیکەم، بەو ناونیشانە:

فەرمان خەرابەیی/ پێش نوێژ و ووتارخوێن/ مزگەوتی ماجیداوە/ هەولێر
پێگەی ئەنتەرنێت: www.m-farman.com
ژمارەی مۆبایل: **0750 463 20 53**

(79) رۆژنامەی هاوڵاتی http://83.169.12.202/K_Direje.aspx?Jimare=161&Besh=Aburi&Cor=7.

www.m-farman.com

ناوەڕۆك:.. لاپەڕە

بەشـــی یەکەم

✓ بزوتنەوەی فێمێنیزم:.. 6
✓ قۆناغەکانی دروست بوونی فێمێنیزمی جەندەری:.................. 7
✓ مەترسی فیکری جەندەر بۆ مرۆڤایەتی:............................ 14
✓ زاراوەی جەندەر:.. 15
✓ ئەرك و ماف:.. 17

بەشـــی دووەم

✓ ڕاپرسی: ڕێکخراوو و سەنتەرەکان تا چەند خزمەتیان کردووە؟! 21

ئامانج و پیلانەکانیان

✓ کۆمەڵگایەکی بۆگەن و دواکەوتوو:.............................. 27
✓ ویران کردنی کۆمەڵگا بە بیر و بۆچوونە شازەکانیان:........... 30
✓ بێڕیزی بەرانبەر باوك ودایك و کەسی گەورە:.................. 32
✓ ڕێخۆشکردن و هاندان بۆ تەلاق:................................ 34
✓ سەرهەڵدانی قەیرەیی:... 38
✓ ڕێخۆشکردن و هاندان بۆ کاری بەدڕەوشتی و لەشفرۆشی:.... 45
✓ بەرپاکردنی دژایەتی لە نێوان (نێر ومێ):......................... 57
✓ ڕێخۆشکردن بۆ سووتان و ژن کوژی:............................ 61
✓ پێشێل کردنی ماڤی ئافرەت و چەوسانەوەی:.................... 66
✓ دژایەتی کردنی ئیسلام:.. 67
✓ دژایەتی کردنی مامۆستایانی ئاینی:............................ 80

www.m-farman.com

بەرهەمە چاپکراوەکانی تری نووسەر:

1. ناوە جوانەکانی خوای گەورە.. بە بەڵگەی قورئان وسوننەت.
2. هۆکارە بەسوودەکان بۆ ژیانێکی ئاسوودە.
3. زایەڵـــــــەی شـــــــادی.
4. لاوان کاتی نەهاتووە بگەڕێینەوە؟!
5. کێ دەکەی بە هاوسەری ژیانت؟
6. ئاوێتەی دڵ/ الفوائد.
7. خۆشـــــەویستی، خوێندنەوەیەکی شەرعیانە و سەردەمیانەوە.
8. ڕێبەری نوێژەکان.
9. تەمەنی زێرین.. بە فیڕۆی نەدەین.
10. ڕاستییەکی وونبوو! ئەم کتێبەی بەر دەستتە.

زنجیرە چیرۆکی ڕاستەقینە پێك هاتووە لە (10) چیرۆك:

1. کاسێتێکی ڤیدیۆ ژیانی لێ تاڵ کردم.
2. گەنجێـــــــك ئابڕووی پاراستم.
3. ڕۆڵــــــــــە شیرینـــەکەم.
4. ســـارا دوای (22) ساڵ لە گوناھ و تاوان.
5. خۆی و خێـــزانی دۆڕانـــــد!!
6. چی بچێنی ئەو دە دووریـــەوە.
7. سێ کورتە چـــــــــــیرۆك.
8. مۆبایل ژیانی لێ تاڵ کـــــردم.
9. خوشـــــکم بۆ ئابڕووت بردم!!
10. داب و نەریت بەرەو گۆڕیی بردم.